

Sistem in strankarstvo!

Vsled izpremembe cislitavskega ministerstva se zopet širijo med slovanskimi narodi in njih strankami osnovne napake o pomenu te izpremembe; opisujejo se stvari takó, kakor da bi bilo vsled tega nastalo popolnoma novo položnje, in da se je treba torej sosebno slovanskim strankam vesti drugače. Z naše strani smo uže dokazovali, da ni nikake bistvene predrugačbe; kar je novo, je le oblika koalicije, ki je na zunaj zjediniila vseh vrst kapitalistične stranke, in ima ta oblika za slovanske narode to prednost, da ne morejo njih *oportunističke* stranke občinstva slepiti še nadalje v toliki meri, kakor se je to godilo za vlade grofa Taaffeja. Kar se je zakrivalo poprej kratkovidnežem, otopljejo sedaj laže celó politiški otroci in slepci. Sistem je stari, vlada je prenovljena, ali tega, kar je glavno za slovanske narode, ne odločuje vlada, ampak sistem.

Sedanje politiško položnje Avstro-Ogerske, katero se je omogočilo sosebno z vstvarjenjem duvalizma in kot nekako trajno utrdilo l. 1879 z avstrijsko-nemško zvezo in potem z razširjeno to zvezo na trozvezo, vsiljuje politiškemu mislitelju alternativo: ali hočejo slovanske narode po njih narodnosti in jeziku rešiti ali pa jih nočejo. Ako jih nočejo odtegniti potopu v tujih narodnostih, sosebno v nemštvu, mora biti skrb teh narodov, da sami zaprečijo te namere. To je v njih lastnem interesu, kakor na velik dobiček obči človeški kulturi, popolnjujoči se po slovanskih sposobnostih in na razne glavne strani vidnih svojstvih. Ako pa hočejo v Avstro-Ogerski vendar rešiti slovanske narode in njih odlomke, kaže zaresna kritika, da ne rabijo pravih sredstev zato. Ta sredstva so namreč obsežena v sistemu, in ta sistem je sedaj protislovanski na zunaj in na znotraj. Proti Slovanom je obrnen duvalizem; protislovanska je zunanja politika, in proti Slovanom se obrača tudi pospeševanje poljskega gospodstva v Galiciji in poljskega vpliva v Dunajskem parlamentu. Isti sistem je z nova sprejel v posebno zaščito Združeno nemško

Вѣримъ все еще коварству мы чужому,
Вѣра въ брата не окрѣпла, все слаба.
Правда, Богъ одинъ лишь вѣдаетъ къ какому
Жребію идемъ, что носить намъ судьба?

levico, in tej se še z večim hrepenenjem pridružuje sedaj italijanski element raznih dežel. Vse gospodovalne stranke se podpirajo na škodo slovanskim narodnostim, in tako ravnanje jemlje vero, da bi hoteli v resnici zagotoviti slovanskim narodnostim obstoj in kulturni razvoj, kakoršen svečano obečuje sedaj veljavna ustava cislitavska.

Sistem torej je, ki grozi slovanskim narodnostim; vlade so le sredstva temu sistemu. Te vlade so same onemogle nasproti sistemu, ker se sestavljajo in prenavljajo v smislu tega sistema. Nobena vlada ni toliko močna, da bi izpremenila ali tudi samo odločno delovala na izpremembo sistema. Od viših činiteljev in od gospodovalnih strank dobiva vsakodobna vlada zadačo, delovati v smislu trajajočega sistema.

Po takem je fundamentalna napaka soditi, da je kaj odločilnega ali slovanskim narodom zares ugodnega v izpremembah ali celó prenovljenjih raznih ministerstev. Iz tega je pa tudi razvidno, kakó slepilno je, sukati plašč po tej ali oni vladi, ali stvari označevati takó, kakor da bi napočila nova doba vsled ministerskih izpremen. Takó za nos voditi morejo narode, oziroma svoje volilce jedino nepoboljšljivi in v tem pogledu trajno plitvi in sebični oportunisti. Oportunisti, ki ne gledajo na bodočnost, ki so brez vsakega dostojnega in odločilne točke obsezajočega programa, vidijo v raznih vladah — svoj strah in svoje nadeje. Vlade jim predstavljajo politiške bogove; od teh pričakujejo vse, dobro in hudo.

Takih oportunistiških politikov so imeli razni slovanski narodi doslej, in se jih ne otresejo z lepa niti odslej. Oportunisti so osrečevali za velike žrtve z drobtinami ali pa — praznimi rokami in praznimi izgovori Slovence, velik del Čehoslovanov, galiških in bukovin-

skih Rusov. Vsled tega oportunizma je nastala tužna zgodovinska resnica, da Čehoslovani, avstrijski Rusi, dalmatinski Hrvati in zlasti Slovenci niso dosegli tekom ustavne dobe nič odločilnega za obstoj in razvoj svoje narodnosti in svojega jezika.

Iste vrste oportunisti smatrajo še pri sedanji izpremenci notranje avstrijske vlade n. pr. slovenski narod za toliko nezrel in kratkoviden, da ostajajo v starih protislovanskih zvezah, s pretvezo, kakor da bi hoteli ali utegnili vendar kaj ugodnega doseči za slovenski narod. Kakor da bi pri izpremenjenem sistemu mogla sedanja vlada kaj znatnega podeliti; kakor da bi pri politiki slovanskih narodov ne šlo za bistvo, za uslovja, katera zagotavljajo obstanek in kulturno razvijanje tem narodom! Pač bi bil skrajni čas, da bi narodi slovanski pri sedanjem položaju odločno zavrnili take oportuniste, kateri so s svojo politikom omogočili nadaljevanje protislovanskega sistema in ga hočejo jedino v svoji slepoti ali pa osebni sebičnosti podpirati i odslej.

Slepo, opično posnemanje je to, ako se zastopniki in stranke slovanskih narodov ravnaajo po zgledih tujih parlamentov, narodnostno v glavnem jednotnih držav. Tam ima vsaka barva, radikalizem do nizkega oportunizma svoj pomen; v cislitavski polovini naše monarhije, da ne govorimo o Ogerski, pa gre slovanskim narodom pred vsem do tega, da dosežejo organizacijo, katera jim more trajno ščititi narodnost in jezik ter v svojstvenem okviru razvijati njih kulturo. Dokler ne priboré slovanske stranke te organizacije, ne morejo biti bistveno drugega nego nacionalistiške stranke, naj jih potem imenujejo protislovanske stranke ali vladni organi še toliko radikalne. Gospodovalne stranke se lahko delé v liberalne in konservativne, in pri tem še v radikalne in zmerne. Slovanske stranke pa imajo dolžnost hrepeneti po tem, da zaslužijo v resnici ime nacionalnih. Nacionalno pa ni to, ako se nasledstvo ali dedščina prodaja za lečo v smislu poročila Stare Zaveze. Obče politiško položenje razločno dokazuje, da leča bi utegnila stati narodnost in jezik soseбно takó malih narodov, kakoršni so slovanski cislitavski.

Zato pa je glavna zadača vsake misleče slovanske stranke ta, da deluje načelno proti sistemu skupne politike. Sistema ne prekopicne nobena, še toliko močna stranka negospodovalnih slovanskih narodov. Vspéh pojedine stranke, ki je v opoziciji proti sistemu, more dosežati jedino moralne vspehe, in ti vspehi se umetno zmanjšujejo po krivih poročilih, ako ostaje opozicijska stranka osamljena, kakor se je dalje časa godilo mladočeški stranki v državnem zboru. Bolje je uže bilo, ko jej je pristopila peščica hrvatsko-slovenskega nezavisnega kluba, in še večí bode moralni vspeh, ako se odslej ta opozicija poveča s pridruženjem drugih slovanskih zastopnikov.

Največe moralne važnosti pa je, ako vsi zastopniki kakega naroda pristopijo v družbo opozicije; kajti potem ne morejo moralnega vspeha zakrivati, kakor da bi za odlomkom kakega naroda ne stal ves ta narod. Slovanski zastopniki, kakor smo dokazovali uže večkrat, morejo prisiliti najprej k mišljenju o izpremenci sistema le tedaj, ako se združijo ti zastopniki v celotnih skupinah v opozicijo; kajti sila k takemu mišljenju bi sestajala v tem, da bi se konstatovalo dejstvo, da za združeno opozicijo stojé celote narodov, ne pa odlomki, norda kaki ozmerjani, očrnjeni „radikalci“. Združena slovanska opozicija bi pomenjala toliko, kakor da kakih 12 ali 13 milijonov slovanskega naseljenja — brez Poljakov — ne odobruje sedanjega sistema. Sila k mišljenju bi prisilila naposled k dejstvu, t. j. k predruženju sistema, k odstranjenju fikcij gospodovalnih strank in narodnostij. Doslej se računi s formalizmom, in najmanjša slovanska frakcija, ki ne stopi v opozicijo, pospešuje vstrajanje tega formalizma, vsled katerega gospodujejo manjšine nad večino slovanskega naseljenja. Iz tega je razvidno, kako poguben je oportunizem slovanskih oportunistov.

Ti oportunisti prezirajo, da z mrvicami ne rešijo narodnosti in jezika svojega naroda ter da zakrivljajo ravno s tem, da narod, za kateri hočejo delovati, ne doseže ničesar, kar bi bilo odločilno za njegovo bodočnost. Vsak slovanski oportunist podpira po svoje doseđanji sistem in je sokriv, da se utrjuje zunanja in notranja, jednako protislovanska, v smislu gospodovalnih narodnostij prikrojena politika. Kje je torej odškodnina za tak oportunizem?

Brez skupne opozicije slovanskih strank se protislovanski sistem ne omaje, in naj si bodo vlade sestavljene tudi iz najpoštenejših konservativcev.

Skupna slovanska opozicija pa bi se mogla osnovati na podstavi najpotrebniše in najnujnejše skupne točke, katera zahteva izvršenje narodne jednakopravnosti. Izvršenje te točke je tudi preduslovje izvršenju raznih historiskih državnih prav in more torej združiti stranke vseh slovanskih narodov, razum poljskega, kateremu gospoduje in gospodari še vedno poljska frakcija plemstvene krvi.

Proti zunanji politiki in proti duvalizmu morejo se postavljati slovanske stranke sedaj jedino z moralnimi vspehi; za izvršenje narodne jednakopravnosti, torej za pravo organizacijo vsakega naroda posebe, pa se morejo potegovati tudi z nadejo dejanskih vspehov, ker ta točka je med osnovnimi točkami sedaj veljavne ustave.

Organizacija vsakega naroda v smislu nacionalne avtonomije je zajedno najugodniše uslovje za doseženje historiskih državnih prav. Noben drug program ne vede takó sigurno po poti do izvršitve historiskih prav, kakor pa nacionalna avtonomija, in vsaka druga pot je

opasna, ker utegne zaprečiti pravo organizacijo narodov, s tem pogubiti narodnost in jezik malih narodov, h katerim prištevamo ne le slovenski, hrvatski, avstro-ruski, ampak tudi češki in naposled tudi — poljski.

Te slovanske stranke, nočejo niti sedaj prestopiti v opozicijo, so in ostanejo oportunističke, naj se izgovarjajo še toliko s politiko „proste roke“. Ta prosta roka podpira sistem, kaže najhujše vrste separatizem in celó partikularizem. Separatizem in partikularizem je med slovanskimi narodi pri sedanjem položaju največa napaka, opasnost in pregreha nad slovanskimi narodi, s tem pa nad Slovanstvom v obče.

Protislovanske narodnosti in stranke in protislovanski sistem so delovali in še delujejo na to, da gojé slovanski narodi separatizem in partikularizem; kdor torej ostaje separatist ali partikularist, jo vleče po tistem tiru, po katerem vse zgodovinske veke do današnjega dne tirajo slovanske narode — tujei, slovanski nasprotniki in uničevalci slovanskih narodnostij in jezikov. Slovanski oportunisti so separatisti in partikularisti, s tem pa tovariši protislovanskih strank, politikov in obče politike. Separatisti in partikularisti delajo v smislu tujstva na to, da Slovani ne pridejo do moči, mogočnosti in vpliva, ki jim pristaje. Separatisti in partikularisti delajo popolnoma drugače, kakor pa oddelki drugih velikih narodov, ki se tudi ločijo po plemenih,

narečjih, tu pa tam tudi po literaturi, ki pa vendar kljubu takim razlikam vedó dobro, kje je skupni nasprotnik, in kje naj postopajo skupno. Partikularisti malih slovanskih narodov radi beračijo za pomoč, kakor pri vsakodobnih vladah, takó pri mogočnejših strankah slovanskih narodov; dobro vedó, da brez pomoči drugih slovanskih strank bi ne dosegli ničesar, niti toliko ugačajočih jim drobtinic ne; vendar se ne sramujejo, hoditi svoja pota, kedar gre pomagati tudi istim mogočnejšim strankam, in kedar gre za zares skupne interese. Taki separatisti in partikularisti vedno z nova dokazujejo, da plačilo tega sveta je nevhvaležnost, s tem pa delajo narodom, katere zastopajo, in ostalim slovanskim narodom največo škodo. Slovanski separatisti in partikularisti, ki se kot oportunisti potezajo za malenkosti, prodajajo zajedno ostale slovanske krvne brate, in na njih se uresničujejo najočitniše besede slovenskega rojaka, katere smo postavili pod zaglavje tega članka. Te besede pravijo, da mi, Slovani, še vedno verujemo tujemu kovarstvu ali spletkarstvu, da vera naša v brata ni še okrepila se, ampak je še vedno slaba; vsled tega je res, da vé Bog jedini, kaka bode naša osoda. Dá, dá, slovansko strankarstvo je še na nizki stopinji razvoja, in najhujše se vedejo pri sedanjem sistemu slovanski oportunisti, prezirajoč veliki pomen opozicije, ako bi jo sestavile sedaj vse slovanske stranke.

Nova politiška situacija in slovenski državni poslanci.*)

Ko je grof Taaffe po štirinajstletnem oklevanju in omahovanju hotel vstvariti nekaj občekoristnega, predloživši državnemu zboru na sebi sicer še jako nedostaten načrt o volilni reformi, zadel je na odločen odpor levičarjev, Poljakov in fevdalcev ter je moral vsled tega dati svojo ostavko. Grof Hohenwart zastopnik gorenjskih kmetskih občin ter vodja naše državnozbornske delegacije, nemških konservativcev in veleposestnikov, pokazal je v tem trenutku svoje strogo fevdalno politiško preverjenje, uprl se je z vso odločnostjo volilni reformi, katera bi bila utegnila toliko koristiti Slovincem in vsem slovanskim narodom, ter ravnal tako očito proti koristim naroda, kateri mu je poveril poslaniško čast. To je čutil pač vsak Slovenec, in ta čin bil bi našim poslancem dovoljen povod, da bi bili takoj na mestu izstopili iz kluba, ki ni imel nikdar ne smisla, ne nagnenja za naše težnje.

Exodus slovanskih in hrvatskih poslancev takrat bil bi napravil izvestno več hrupa nego „kanoni“ jugoslovanskih secesijonistov pod novim ministerstvom, ter bi bil vzbudil mnogo več zanimanje za naše poslance, nego se je to zgodilo sedaj, ko je kriza že rešena nam na škodo.

*) Ta članek nam je došel od jednega naših sotrudnikov, ki ima priliko zvedeti mnogo tega, kar se govori in spleta v slovenski Dunajski delegaciji. Op. ur.

Slovensko-hrvatska državnozbornska delegacija bila bi prišla tedaj mnogo bolj v poštev, in nje vpliv na razvoj in rešitev ministerske krize bil bi lahko prav velik; tako pa je bilo novo ministerstvo sestavljeno brez obzira na nje — dá, celó proti njim! Da bi bili naši poslanci takoj takrat izstopili iz konservativnega kluba, ne bi bil mogel grof Hohenwart kumovati Plenjerju in grofu Wurmbrandu pri njunem vstopu v ministerstvo, kajti kot slovenski poslanec bil bi pač iz postopanja svojih koleg moral izvesti potrebne posledice ter uže tedaj odložiti mandat gorenjskih kmetskih občin. Tu pa bila bi prišla slovensko-hrvatska državnozbornska delegacija do svoje prave veljave, kajti Taaffejev naslednik bil bi se moral pogajati naravnost z njimi, ako bi v obče računali na njihovo podporo. No prišlo je vse drugače, naši poslanci so čakali, kako se zasuknejo stvari, in večina jih še danes čaka, akopram je uže vsem jasno, kako misli vladati novo ministerstvo. Sistem je stari; načela so mu, pritiskati Slovence ob steno, nalagati nove davke v krvi in denarju, sosebno nižim slojem, varovati koristi fevdalcev, velike trgovine in obrti, ali, kakor pravi vlada: „čuvati interesne skupine.“ Sedanji eksekutivni organ starega sistema, t. j. novo ministerstvo, razlikuje se od prejšnjega nam Slovanom in nižim slojem prebivalstva nasproti le v tem, da nam je Taaffe vsaj obljubljal nekaj ter s tem našim neod-

ločnim poslancem dajal vsaj slab izgovor, da ga podpirajo, dočim nam Windischgrätz niti obljub ne daje več. In vendar sedi še *osem naših poslancev* v vladnem klubu, drugih šest pa „ni stopilo v strogo opozicijo“, ampak si varuje v politiki samo prosto roko ter utegne najbrže glasovati za budgetni provizorij, kakor je izjavil državni poslanec g. dr. *Ferjančič* na shodu „Slovenskega političnega društva“ v Ljubljani dne 3. t. m.

Glasovati za proračun ali tudi za njegov provizorij, pravi se izreči dotični vladi, katera ga predlaga, državnemu zboru svoje zaupanje. In vendar g. dr. *Ferjančič* pravi o samej tej vladi „da s tako vlado ni poskušati nikakih dogovorov, od take vlade ni sprejemati nikakih obljub“, glasovati pa „najbrže za budgetni provizorij“ — to pa! Te doslednosti in logike ne razumemo.*) Tudi tega ne razumemo, čemu so secesionisti še na „stališču opazovanja“ vladi nasproti, v kateri igrata važno vlogo Plener in Wurbrand*, in „ki slovenskih zahtev ne more izpolniti“, kakor pravi g. dr. *Ferjančič* sam?! Razlog, da bodo najbrže glasovali za provizorij z obzirom na kolege, ostale v Hohenwartovem klubu, nas ne prepričuje ter ne vzbuja v nas mnogo zaupanja do te politike „proste roke“**), daje nam mariveč misliti, da ima osmorica v Hohenwartovem klubu še vedno odločilen vpliv na secesioniste, in da si ti ne znajo posebno varovati „proste roke.“

Ako bodo secesionisti in mi ž njimi na svoje oči videli, da bodo imela pogajanja „naših diplomatov z vlado“ ugoden vspeh, ter da nam ona osmorica izpolnjuje od nove vlade ne morda kako „pojedino šolo itd., ampak cel sistem naših zahtev“, potem jim pač nikdor ne bo bode branil***), vrniti se zopet k vladni stranki, ali pa celo v Hohenwartov klub, ako jih bo to veselilo. Dokler pa vlada ne stori tega, ne zasluži našega zaupanja in tudi ne naših glasov, kajti spolnjenje naših zahtev je baš tako „državna potreba“, kakor dovoljenje proračunskega provizorija, če ne še bolj!

Iz navedenega je razvidno, da se naši poslanci, če prav se od nove vlade ne morejo nadejati nič dobrega za narod, vendar ne morejo še odločiti stopiti odločno v opozicijo proti tej vladi, tem manj pa še v *slovensko koalicijo*, kjer bi bilo jedino pravo mesto za nje. Akopram imajo različna slovenska plemena v marsičem različna stremjenja in različne nazore, veže jih vendar boj za ravnopravnost, demokratična načela, podpiranje demokratiškega gibanja, ojačanje nižih slojev prebivalstva; da pa dosežejo to poslednje, morajo se drug z drugim potegovati za obče in direktno volilno pravo. Teh točec in posebno poslednje ne sme pač nobena slovenska narodna stranka izpustiti iz svojega programa. Delavci in niži sloji prebivalstva so važni činitelji vseh slovenskih narodov; zato pa morajo naši politiki ozirati se tudi na nje, potegovati se za njihova prava ter braniti njih

*) Taka politika je popolnoma analogna — poljski, katera ne pozna skupnih slovenskih potreb, da, ne pozna iz zgolj sebičnosti niti svojih interesov. Op. ur.

**) Sedaj, ko so se pridružili koaliciji še nemški nacionalci, bodo „proste roke“ zares proste; niti njih dosedanjih uslug ne bode potrebovala več koalicija, sestavljena iz Nemcev in Poljakov! Op. ur.

***) Ali tudi to le s *separatistiškega*, ne pa slovenskega stališča. Op. ur.

koristi, da se nam ne odtujijo ter ne prestopijo v tabor internacionalnih socialnih demokratov.

V teh točkah bi se torej vsi slovenski državni poslanci lahko zjediniли ter bi v teh vprašanjih morali solidarno postopati ne glede na nemške konservativce. Moralni vpliv slovenske koalovane opozicije bil bi velik, kajti s tem skupnim programom bi res zastopali vse sloje slovenskega naseljenja v Avstriji, dočim vladna koalicija ne zastopa nego privilegovane kaste velikega posestva, velike obrti in trgovine ter ima za seboj le maloštevilno krdelo plutokracije. Tej široke mase narodov zastopajočej slovenskej opoziciji pridružili bi se pač v mnogih načelnih vprašanjih tudi oni nemški poslanci, katerim je blagor naroda res na srcu, sami po sebi, ne da bi jih Slovani iskali ali potegovali se za njih podporo. Samo tem potem pridemo do premene ne samo sedanje vlade, ampak *celega sedanjega sistema*, v to ime pa se hoče več odločnosti nego za politiko „proste roke“, o kateri je govoril g. dr. *Ferjančič*, in katero misli tirati „jugoslovanski klub“.

No vseh teh točec sprejeli so naši poslanci, kakor vidimo v izjavi g. dr. *Ferjančiča*, samo borbo za ravnopravnost v skupni program slovenske opozicije. To je za našo dobo odločno prema'lo. Volilna reforma je na dnevnem redu, od te ne smemo odnehati ni za las. Interesi vseh slovenskih narodov so v tem obziru jednaki, kajti vsem brez razločka (Poljakov tu ne poštavamo) bi obče volilno pravo le koristilo. Zato menimo, da se ta točka nikakor ne sme izpustiti iz skupnega programa

Kakó mislijo naši poslanci o volilni reformi, ne vemo, nikdor se ni še jasno izrazil o tem vprašanju. Ako sodimo pa po izjavi g. dr. *Ferjančiča*, ki je rekel o Taaffejevi volilni reformi: „Mi (slov. drž. poslanci) tej reformi nismo bili neprijazni, odklanjali smo jo le v tej obliki“. Kako obliko jej želijo dati on in njegovi drugovi, tega nam ni povedal, in, žalibog, ga tudi na shodu nikdor o tem vprašal ni. Drž. poslanec g. Kušar se je na istem shodu o tej zadevi jako nejasno izrazil, rekši, da stoji gledé tega: „na najširjem temelju“! To bi bilo po našem mnenju torej: obče in direktno volilno pravo, v smislu mladočeškega predloga. Nó to zopet ne more biti, kajti znano je, da so slov. drž. poslanci predložili poseben načrt volilne reforme. Kakošen, tega nikdor ne ve, in se tudi nobeno politično društvo na Slovenskem do sedaj še ni pobrigalo, da bi od naših poslancev v tej stvari dobilo pojasnila. Po vsej Avstriji, celo v Galiciji, bili so uže shodi, na katerih so se sprejele resolucije, zahtevajoče jasno in točno: obče in direktno volilno pravo; povsod se je dala poslancem prilika, ali bolje, pozvali so jih, da se izrazijo o vseh sedanjih glavnih vprašanjih notranje naše politike, na Slovenskem se to ni še storilo; in v Ljubljani na shodu „ki je bila sijajna manifestacija proti sedanji vladi in njenim nakanam“, katerega se je udeležilo mnogo naših veljakov, drž. in dež. poslancev ter mestnih odbornikov, na tem shodu se je ta prilika hoté ali nehoté zamudila, vzelo se je z odobravanjem in brez debate na znanje jednostransko poročilo državnih poslancev gg. *Ferjančiča* in *Kušarja*, ne da bi se jim od strani volilcev povedalo mnenje in preverjenje naroda ter naznanil pravec, po katerem se jim je treba ravnati v bodoče v državnem zboru.

Baron Bach in nacionalna avtonomija.

Opomnili so, ko je Aleksander baron Bach umrl 12. nov. t. l., da je bilo to istega dne, ko je bilo imevano v Avstriji novo ministerstvo Windischgrätzovo. Hotela je nemška liberalna stranka s tem pokazati na bistveno, velikansko razliko med Bachovo in sedanjo dobo, med njegovim in sedanjim novim koalicijskim ministerstvom. Razlika je v resnici velika, a ne v smislu sedanjih kapitalističnih strank, ki sestavljajo parlamentarno koalicijo.

Mi menimo, in dejstva ter razna svedoštva govoré zato, da danes napačno in krivično sodijo genijalnega državnika, sedaj pokojnega Aleks. bar. Bacha. A najhujše je pri tej krivi sodbi to, da tudi Slovani soglašajo s kritiko o Bachu, katera prihaja — od nasprotnikov in sovražnikov slovanskih narodov. Mi se ne bojimo tukaj povdarjati, da se dejanski razločujemo od kritike, ki soglasno obsojuje Bachovo državniško modrost. Mi nasprotno trdimo, da Bach je bil po času prvi državnik naše monarhije, ki je hotel cesarstvo urediti takó, kakor odgovarja najtrdnjšim podstavam naše celokupne države ter uslovjem obstanka in razvitka vseh posamičnih narodov te države. Tudi ni sledil za Bachom noben ministerski načelnik ali samo minister, ki bi se bil z zavestjo ali dejanski približal državniški modrosti Bachovi, kakoršno zahtevajo specifične razmere naše monarhije, sedanje Avstro-Ogerske. Poštenost našega preverjenja in naš program zahteva, da se s hvaležnostjo spominjamo državnika, katerega tendencije morajo obveljati prej ali poslej v našem cesarstvu, ako hoče ostati pri trajni moči in mogočnosti na znotraj in s tem tudi na zunaj.

Treznejše bi morali Bacha soditi uže zaradi tega, ker je znano, da je pred svojim ministerskim poslom potežoval se za konstitucijo, in da je bil v obče mož pravega svobodoljubja. Ako se je potem za njegovega ministerstva odpravila konstitucija, morali so biti vzroki izredni in odločilni, in Bach sam pravi, da je bilo vse gnjilo na zgorej, kakor na zdolej. Za konstitucijo po njegovem preverjenju ni bilo še ugodnih tal, in zato se je on odločil pot pripravljati pravemu parlamentarizmu. Mož je bil, kakor kaže ustavna zgodovina obeh polovin našega cesarstva, v svojih mislih dalekosežen in pravi politiški prorok za več, nego dobo jednega roda. Le pogledjmo, ali ima avstrijski in madjarski parlament zdravih in primernih uslovij za pravo zakonodavsko delovanje! Dà, večine so tu in tam; ali od kod se zajemljejo? Ali niso fikcije zastopstev tu in tam, ko ravno gospodovalne stranke imajo le manjšine in odlomke narodov za seboj? In ali je možno misliti, da bi te gospodovalne stranke s fiktivnimi podstavami kedaj same od sebe vstvarile druge razmere, da bi dobili vsi

narodi uslovja za svoj obstanek in razvoj, in da bi vsled teh uslovij dobili parlamenti uslovja tudi za naravno, v drugih konstitucijah običajno delovanje? Bach pred 40 leti ni mogel vedeti, da bode na Ogerskem odločevala samo jedna stranka jednega in istega naroda v parlamentu in zunaj njega; takisto ni mogel prorokovati, da se vstvari ob njegovi smrti koalicija gospodovalnih strank, katera bode tudi v svoji novi sestavi celó popolnoma prezirala rešenje narodnostnega vprašanja tostranske polovine: ali, kar je hotel Bach, je bilo to, da bi še pred konstitucijo odstranil vse zapreke, ki sedaj uničujejo parlamentarno delovanje v Cislitaviji in isto delovanje na Ogerskem omejujejo na korist jedni sami stranki in jedni sami narodnosti. — Bach je hotel samo jednotno, celokupno Avstrijo, in ko bi bilo šlo po njegovem, ne bila bi monarhija nikdar razkrojena na sedanjo duvalistiško obliko. Znano pa je, da je duvalizem največa zagvozda, ki se je zagnala med slovanske narode cesarstva. Še le po duvalizmu je dobila tudi v Cislitaviji nemška liberalna stranka in poljska frakcija tisto moč, katera uničuje parlamentarizem in kljubu ustavi odteguje uže jeden rod slovanskim narodom zagotovljena in za narodnostno življenje neizogibna uslovja.

Tudi v pogledu na zunanjo politiko bi bila zgodovina narekovala najbrže druge evropske oblike in zveze, da bi se bili ravnali po Bachovih nazorih. On je videl z drugimi modrimi možmi, da zahtevam tedanjih stremljenj italijanskega naroda se ni možno upirati dolgo. No, da bi se bili sporazumeli mirnim potom, kakor so želeli tudi na Italijanskem, bi zgodovina drugače pisala o letu 1859. in v posledicah tudi o l. 1866. Toda Bach je videl, da gledé na Italijo ne prodere s svojimi nazeri, in to ga je najbrže še posebe napotilo, da je podvzival s svojimi načrti. To pa ga je sililo do nenavadnih sredstev, katera so bila začasno za dotične narode huda, in to mu je nakopalo sovraštvo tudi teh narodov, katerim je hotel dati uslovij, kakoršnih niso dosegli do današnjega dne.

Bach izrecno povdarja, da njegova vlada je hotela poštovati jednako vsak narod; hotela je urediti državo takó, da bi bil vsak narod dobil svojo narodno avtonomijo. On govori, kakó je vstvarjal na Ogerskem okrožja, in ta okrožja kolikor se dostaje različnih narodov, bila bi obsezala kompaktne mase teh narodov. Takó je dal ogerskim Srbom posebno upravo in v Galiciji je ločil Poljake od Rusov ter odločil za vsak teh narodov posebno upravo. Takó je hotel nadaljevati po vsem cesarstvu, in takó je hotel vstvariti narodne zastope v primernih ozemljah, katera bi odgovarjala kompaktnemu naseljenju vsakega naroda.

Razvidno je, da je hotel Bach podati take avtonomije, ki bi bile prave nacionalne avtonomije, in v teh avtonomijah še le bi bilo nastalo pravo parlamentarno življenje, naj bi se ti zastopi imenovali deželni, okrožni ali kakor si bodi; glavno je bilo Bachu, da se narodi ločijo po samoupravah in njim odgovarjajočih političkih gospodstvih. To pa bistveno ni nič drugega, kakor ustrojenje v smislu nacionalne avtonomije, in se zлага popolnoma z Bachovim nazorom, da je treba poštovati vse narode jednako.

Da je Bach v resnici namerjal izvesti organizacijo narodov v smislu nacionalne avtonomije, kaže tudi to, da je popolnoma odobral teoretiški natančno izvedeni program nacionalne avtonomije, ki ga je priobčil državnik slovanskega pokoljenja l. 1885 najprej v Dunajskem „Parlamentarju“ in potem v posebni knjižici. Isti program so odobrali tudi nekateri drugi državniki, ki so delovali pred duvalizmom, in katerim je bilo nepremično do tega, da ostane naša monarhija jednotna, mogočna celokupna država, ki so bili torej nasprotniki sedanjega duvalizma. Novi program so odobrali na visokih mestih, in nekatera znamenja so kazala, da Bach zavzame zopet začasno prvo mesto posebnega ministerstva, kateremu bi bila glavna zadača ta, da izvede po tem programu nacionalno avtonomijo vsaj v cislitavski polovini. Bach, ko bi bilo prišlo do tega, nasvetoval bi bil za člene ministerstva take može, kateri so uže davno priznavali njegove neizvedene tendencije, in možno je, da bi bil Bach nasvetoval, da se n. pr. za jedno leto suspenduje sedanja ustava, z namero, da se izvede nacionalna avtonomija zunaj vstave in parlamenta; potem bi bil utegnil Bach s skušenimi kolegi zopet odstopiti ali pa nasvetovati, da se takó popravljena ustava zopet podeli narodom.

Bach je pregloboko ljubil svojo široko domovino, da bi ne zasledil opasnosti, ki se kaže v teptanju ustavnih prav od strani nemških liberalcev, poljskega plemstva in drugih gospodovalnih strank monarhije. Pri tem je spoznal, da take gospodovalne stranke niso sposobne vstvariti kaj dostojnega, trajnega, kar bi zares zadovoljilo vse narode in utrdilo cesarstvo. Njemu ni bilo po takem suspendovanju ustave namen, ampak sredstvo za namen, in sicer sredstvo, ki vede po krajši poti do cilja, nego uže pri korenini krivično zasnovani konstitucionalizem in parlamentarizem. Le spomnimo se Anglije, katera uže stoletja trpi boje z Irsko, ne da bi bila angleška ustava s svojim parlamentom podelila Ircom uslovja za obstanek in primerno samostalno kulturno življenje. Toliko manj je sposoben avstrijski parlamentarizem, podeliti narodom jednaka prava, ko je v naši monarhiji več narodov in med temi zopet več gospodovalnih narodov s posebnimi strankami.

Nesreča bi ne bila nikaka, pač pa velika sreča za avstro-ogerske narode, ako bi dobili Bachu dostoj-

nega naslednika, ki bi zbral okolo sebe nekaj poštenih in modrih državnikov, pa bi nagloma izvedel to, česar nočejo gospodovalne stranke izvesti, kljub temu, da je v državi ustava formalno veljavna uže jeden rod.

Ni pa čuda, da si je Bach nakopal največe sovražstvo ravno od gospodovalnih narodov in strank. Te so ga izpodkopavale, in k temu so jim pomagali še zunanji dogodki, ki so silno vplivali na cesarstvo. Bach je odstopil, predno je mogel izvršiti svoje načrte; on ni dosegel svojega velikega cilja, kljub temu, da je hotel in da je pri tej brzosti upotrebljal stroga in trda sredstva.

Po njegovem odstopu začeli so takoj podirati, kar je bil sezidal; Poljak Goluchovski je brzo uničil ustroj, ki ga je Bach določil Rusom in Poljakom v Galiciji. Bachovega odstopa se ve da so se razveselili vsi gospodovalni narodi, in stranke teh narodov so ostale do današnjega največe sovražnice parlamentarizma. Večega vdarca parlamentarizem naše monarhije ni dobil nikdar, nego s tem, da je bil Bach prisiljen pred časom zapustiti svoje mesto. Velika je torej ironija, da se razglašča Bach kot hud reakcionar. To je ravno takó krivično, kakor da se današnjim slovanskim strankam, katere stremé za izvršenjem historičkih prav in prave narodne jednakopravnosti, očita radikalizem, v tem ko so radikalne jedino tiste gospodovalne stranke, ki zagovarjajo in ščitijo krivično pridobljeno „politiško posest“.

Očitajo Bachu germanizatorstvo, a sam pravi, da je hotel uvesti nemščino le kot občilo, kot nekak diplomatski jezik. On je hotel zagotoviti narodom obstoj in razvoj s posebno organizacijo, in pri tem bi dejanski ne bila nemščina nikdar škodovala narodom toliko, kolikor dandanes, ko so narodi še vedno brez vsake ustavno zagotovljene narodne organizacije. Bach je smatral nemščino jedino kot skupno občilo za vsa monarhijo. Kaj pa vidimo dandanes? V Cislitaviji je nemščina, poljščina, italijanščina občevalni jezik uprave, na Ogerskem pa madjarščina. Te jezike vsiljujejo ne le v osrednje gosposke, ampak do najnižih stopinj političke uprave. Katero stanje je hušje za narode, tako, kakoršno je namerjal Bach ali pa tako, kakoršno se dejanski utrjuje dandanes v Cislitaviji in na Ogerskem? Nikdar ni bil Bach tak tujčevalec, kakoršni so ti, ki hočejo uničiti narodnostni člen v cislitavskih in narodnostni zakon v ogerskih deželah, pri tem pa dejanski in z zakonito veljavo vsiliti in utrditi razne upravne ali občevalne jezike. Umevno je torej, da Bacha sovražijo gospodovalni narodi, ker je hotel s svojimi načrti uničiti njih gospodstvo: a kratkovidno je, da trobijo v isti rog tudi slovanske narodnosti jedino zaradi tega, ker je rabil in hotel le začasno rabiti huda sredstva, o katerih je menil, da ga privedejo poprej do potrebnega cilja. Slovani bi bili dolžni marveč obžalovati, da

so prekrizale gospodovalne narodnosti in neugodne zunanje razmere kakor nasproti monarhiji, tako tudi nasproti vsem narodom Bachove lojalne načrte. Njegova smrt se posebno Slovane opominja, da bi premišljevali Bachove državniške koncepcije, tendencije in začetke dejanskih izvršitev njegovih dalekosežnih tendencij.

Njegova, za narode ugodna dela so slovanski nasprotniki uničili; uničiti hočejo tudi njegove namere,

cilje in načrte. Naj bi se jim to ne posrečilo! Da, danes smo dolžni želeči, da bi nastopil tak državnik, kakoršen je bil Bach; le tak genius more neugodne politiške in narodnostne razmere spraviti zopet v pravi tir. To je bila gotovo tudi Bachova želja, ki je opazoval vse javno življenje avstro-ogerske monarhije do poslednjih dni svojega dolgega življenja.

Fr. Podgornik.

Iz Krčevinskih potočnic.

ELEGIJA.

Prost mora biti, prost moj rod,
Na svoji zemlji svoj gospod.
Gregorčič.

Spet vas pozdravljam srčno, Medjimurski vinski vrhovi,
Slatnjak, Kozlovčak, Krpec, Strmec, Robadje, Tkalec!
Često vas gledam prerad, misleč na prebrzo minolost,
In na sedanost misleč, ki vas brez mere teži.
Rado vas gleda oko, diveč se naravni lepoti,
Káko srcé me boli, Bogu je znano samó.
Misel za misljo mi prežalostna v glavi rodi se,
Z mislimi pa se rodé mnoge, premnoge, željé.
Vse te premnoge željé so v eni vosóbljene želji:
Brzo oholi Madjar s svetih poberi se tal,

Ktera predrznež ovil s kosmato si „bundo“ Madjarskó!
Silno ta „bunda“ teži, narod ubogi tišči.
Narod slovanske krvi, kroták kakor nežno golobče,
Trezen, pobožen, marljiv, drugim v poseben izgled.
Ej, da svobóde sijaj le njega bi skoro okrožil,
Da bi se rešil vseh muk, ki jih je trpel doslej.
Zlata prostóst, objemi moj rod, siročé ubogo,
Da ne bó več vzdihoval v stiski žulečih verig!
Prost bodi rod na svojih tleh, prost kakor je veter,
Z listjem po drevju šumeč, pesek po zraku noseč.

Božidar Flegerič.

Vse na svetu hitro mine!
Hitro mine dolgi čas:
Hitro proč ga golk porine,
Če ti pride sosed v vas.

A mladost, to dobro vemo,
Hitro, hitro nam beži.
Pa tajiti si ne smemo,
Ludost hitro ne beži.

Hitro, hitro pa pijemo
Ljubo, zlato kapljico.
A počasi preženemo
Sitno, težko — mačico.

Ona hitro, hitro pride,
Ko da bi jo klical kdo,
A počasi le ti prejde,
Če jo goniš si vestno.

Sitna, huda, stara draga
Hitro, hitro ne beži.
Kliče si na pomoč vraga,
Kakor klop se te drži.

A poštenje naše zlato
Hitro, hitro nam beži:
Z vilami ali lopato
Srama ne priženeš si!

Vsi moške hudo učeni
Nas soglasni to uče,
Da narodi vsi pošteni
Le počasi se bistré.

Le počasi čas mi leze,
Ko te čakam, ljubica.
Hitro, hitro, vse to ve se,
Mine srečna urica. —

Le počasi se razcvita
Doba zlata narodom.
Hitro, hitro se umika,
Hitro goni jo polom.

V sod kaplja zlata
Le počasi milemu nam zori.
Hitro, hitro pa osata
Glava modra te ulovi.

—st—

Tajna ljubav.

Ljubila djeva je mladjana,
Mladjana, milena, dragana,
Ljubila momče je ponosno,
Ponosno, junačko, viteško;
Ljubila toli ga, toli,
Ljubila nebeskom slasti,
Ljubila paklenskom boli,
Ljubila strašču strasti.

Junak je ponosni, viteški
Ljubljenje vračao ljubavi,
Misli mu sviju kraljica,
Srca mu bješe carica;
Ljubio toli ju, toli,
Ljubio nebeskom slasti,
Ljubio paklenskom boli,
Ljubio strašču strasti.

Junak je ponosni, viteški
Ljubljenje vračao ljubavi;
Ali je ljubav tajio,
Tajeći sladjano patio:
„Minut ée proljetno cvieće,
Minuti mjeseci, ljeta,
Minuti nikada neće
Ljubav naša sveta“.

Junak je ljubav tajio,
Tajeći sladjano patio;
Djevojka tužna, turobna
Dvojila, dvojjeći venula;
Venula ružica mila,
S tajna venula vaja,
Ponoćna dodje vila,
Nosi je putem raja.

Junak je ponosni, viteški
Ljubljenje vračao ljubavi —
Sad bi je veseo priznao,
Radostno, svetčano odkrio — —
Ali je prekrasno sada,
Milka ne čuje, jao;
To su ti jadi jadā,
Zdrav bi mrtav pao.

Junak je žalostan, turoban —
Mogó je biti presretan;
Radost, sreća mu sva
Šetnja putem grobišta:
„Minut ée proljetno cvieće,
Minuti mjeseci, ljeta,
Minuti nikada neće
Ljubav moja sveta“.

Dr. Trnoplesar.

Osjećaji.

Prošlo mi ljeto, vruće ljeto —
 Prošli mi danci vedri, sjajni,
 Prošle mi nojce vedre, bajne;
 Prošla mi zelen bujna, krasna,
 Prošlo mi cvieće čarno, čarno,
 Prošlo mi, brajne, sve je, sve — —

Dolom, goront, kuda svrnem okom,
 Nigdje nije ništa, što da zrije
 Rado, željno; kuda svrnem okom,
 Sve je пусто, sve je toli tužno,
 Kruto tužno; ljeti gdje bijaše
 Raj divotá, tajni sada vaj — —

Kanda gledam širni dom Hrvatá,
 U tom domu onaj narod jadni,
 Bogat svime što ko sužanj strada...
 Štitom bivši blaženoj Evropi,
 Plaćen divno crnom je sramotom . .
 Patnik stari tudjoj sili rob — —

Ter na groblje, crno polje,
 Sjetna misò me zaniela...
 Zlato, sreća, žiće moje
 Gdje je meni ukopato...
 Zlato, sreća, žiće moje
 Jedan meni mali grob — —

Prošlo mi ljeto, vruće ljeto —
 Prošli mi danci vedri, sjajni,
 Prošle mi nojce vedre, bajne;
 Prošla mi zelen bujna, krasna,
 Prošlo mi cvieće čarno, čarno,
 Prošlo mi, brajne, sve je, sve — —

Ali će proći doba kruto,
 Proći bura, proći zima...
 Proljeće zemlji svanut će divno...
 Danci vedri, nojce bajne...
 Zelen bujna, cvieće čarno...
 Dolom, gorom dika, raj — —

Rod Hrvatá, bilo kada,
 Prenut će se, dignut će se,
 Boljka željan, sreće željan...
 Ter sloboda, rajska djeva,
 Vratit će se... opet slavan
 Od Hrvatá bit će rod — —

Ali Milka, moja Milka,
 Zlato meni, sreća, žiće,
 Vratit mi se nikad neće...
 Kol me grizu adske boli,
 Ja, živući, mrtav jesam,
 Želim mira, žudim grob — —

Dr. A. pl. Budisvoj.

Я не хотѣлъ тебя обидѣть,
 Когда любви твоей желалъ.
 Хотѣлъ я лишь увидѣть
 Люви твоей привалъ,

Чтобы любить тебя сердечно,
 И жить съ тобой одной душой.
 И быть желалъ твоимъ я вѣчно,
 И умереть, любя, съ тобой.

А вотъ пришло одно мгновенье,
 Когда я всю тебя узналъ!
 Прошло и сладкое волненье,
 И быстро я съ небесъ упалъ.
 Фр. Целестинъ.

Iz poezij M. J. Lermontova.

Родина.

Люблю отчизну я, но странною любовью:
 Не побѣдить ея расудокъ мой,
 Ни слава, купленная кровью,
 Ни полный гордаго довѣрія покой;
 Ни темной старины завѣтныя преданья
 Не шепелятъ во мнѣ отраднаго мечтанья.

Но я люблю — за что, не знаю самъ —
 Ея лпней холодное молчанье,
 Ея лѣсовъ безбрежныхъ колыханье,
 Разливы рѣкъ ея, подобные морямъ;
 Проселочнымъ путемъ люблю скакать въ телегѣ
 И, взоромъ медленнымъ пронзая ночи тѣнь,
 Встрѣчать по сторонамъ, вздыхая о почлегѣ,
 Дрожащія огни печальныхъ деревень.
 Люблю дымокъ спаленной жинвы,
 Въ степи кочующій обозъ,
 И на холмѣ, средь желтой нивы,
 Чету бѣлѣющихъ березъ.
 Съ отрадой, многимъ незнакомой,
 Я вижу полное гумно,
 Избу, покрытую соломой,
 Съ рѣзными ставнями окно;
 И въ праздникъ, вечеромъ росистымъ,
 Смотрѣть до полночи готовъ
 На пляску съ тонаньемъ и свистомъ.
 Подъ говоръ пьяныхъ мужичковъ.

Izvirnik.

Домовина.

Jaz ljubim dom, pa s čudno to ljubeznijo:
 Ne gospodari v njej razum mi moj,
 Ni slava, kupljena s krvjó,
 Ni ponos naš, v zaupu na pokój;
 Ni davne starine premili vsi spomini
 Veselih misli ne bude v srcá globini.

A ljubim jaz — za kaj, pa sam ne vem —
 Teh naših stepi hladno njih molčanje,
 Neskončnih gozdov naših šepetanje,
 Razlive rek, podobne le morjem;
 Po vaških potih na „telegi“ se voziti,
 In gléda je počasi v temno noč
 Nahajati na strani s željo prenočiti
 Tresoče se lučice vaških koč.
 Jaz ljubim dimek, če gori strnišče.
 Na stepi škrip vrtečih se kolés,
 Na holmu, sredi njive, pa perišče
 Lepo belečih se tu brez.
 Z zavestjo, mnogim še neznano,
 Tu gledam gumno jaz polno,
 Ter hišico, pokrito s slamo,
 Lepo zrezljano oknico;
 In v praznik, ko je polje rosno,
 Jaz rad si gledam kmetski ples.
 Kakó tu úkajo še pozno,
 Pijani govore pa vmes.

C.

Домовина.

Яз любим дом, па с чуднѣ тѣ любезнѣж:
 Не господари в ней разум ми мой,
 Нѣ слава, куплена с кровью,
 Нѣ понос наш, в заупу на покой;
 Нѣ давне старине премили вси спомини
 Веселыхъ мыслей не будѣ в срца глѣбини.

А любим яз — за кай, па сам не вѣм —
 Тех нашихъ степи хладно нѣх молчанье,
 Нескончныхъ гоздов нашихъ шепетанье,
 Разливе рѣкъ, подобно ле моремъ;
 По вашихъ пѣтыхъ на „телегѣ“ са возити
 Ин глѣдамъ почасѣ в темнѣж ноч
 Нахалти на страни с желѣж преночити
 Тресѣча са лучица вашихъ коч.
 Яз любимъ дымок, че гори стрнишче
 На степѣ шкрип вртачих се колесъ,
 На холму срѣдѣ нивѣ, па перишче
 Лѣпо бѣлѣчихъ са ту брѣзъ.
 С завѣстьж, многимъ ше незнажъ,
 Ту глѣдамъ гумно яз полно,
 Тер хишицъ, покритъ с сламъ,
 Лѣпо арѣзаянъ окницъ,
 Ин в празник, ко не полѣе росно.
 Яз рад си глѣдамъ кметскѣй пѣсъ,
 Како ту укѣж ше позно,
 Пѣяни говора па вмес.

Ламурскій.

Чѣмъ люди живы? — Zakaj so ljudje živi?

Рассказъ Дѣва Толстого. — Preložil M. P. — (Dalje.)

IX.

Разговорилась женщина и стала рассказывать: „Годовъ шесть, говоритъ, тому дѣло было, въ одну недѣлю обмерли сиротки эти: отца во вторникъ похоронили, а мать въ пятницу померла. Остались обжорухи эти отъ отца трехъ деньковъ, а мать и дня не прожила. Я въ эту пору съ мужемъ въ крестьянствѣ жила. Сосѣди съ нами были, дворъ объ дворъ жили. Отецъ ихъ мужикъ одинокій былъ, въ роцѣ работалъ. Да уронили дерево какъ-то на него, его поперекъ прихватило. Все нутро выдавило. Только довели, онъ и отдалъ Богу душу, а баба его въ ту же недѣлю и роди двойню — вотъ этихъ дѣвочекъ. Бѣдность, одиночество: одна баба была, ни старухи, ни дѣвчонки.

„Одна родила, одна и померла.

„Пошла я на утро провѣдать сосѣдку; прихожу въ избу, а она, сердечная, ужъ и застыла. Да, какъ помирала, завалилась на дѣвочку. Вотъ эту задавила — ножку вывернула. Собрался народъ — обмыли, опрытали, гробъ сдѣлали, похоронили. Все добрые люди. Остались дѣвчонки одиѣ. Куда ихъ дѣть? А я изъ бабъ одна съ ребенкомъ была. Первенькаго мальчика восьмую недѣлю кормила. Взяла я ихъ до времени къ себѣ. Собрались мужики; думали, думали, куда ихъ дѣть, да и гововятъ мнѣ: „Ты, Марья, поддержи покаместъ дѣвочекъ у себя, а мы, дай срокъ, ихъ обдумаемъ...“ А я разокъ покормила грудью пряменькую, а эту раздавленную и кормить не стала. Не чаяла ей живой быть. Да думаю себѣ, за что ангельская душка мѣбетъ, жалко стало к ту. Стала кормить, да такъ-то одного своего, да этихъ двухъ, — троицъ грудью и выкормила. Молода была, сила была, да и пища хорошая. И молока столько, Богъ далъ, въ грудяхъ было, что зальются бывало. Двоицъ кормлю бывало, а третья ждетъ. Отвалится одна, третью возьму. Да такъ-то Богъ привелъ, что этихъ выкормила, а своего по второму годочку схоронила. И больше Ботъ дѣтей не далъ. А достатокъ прибавляться сталъ. Вотъ теперь живемъ здѣсь на мельницѣ, у купца. Жалованье большое, жизнь хорошая. А дѣтей нѣтъ! И какъ бы мнѣ жить одной, кабы не дѣвчонки эти! Какъ же мнѣ ихъ не любить? Только у меня и воску въ свѣчѣ, что онъ“.

Прижала къ себѣ женщина одной рукой дѣвочку хроменькую, а другой рукой стала со щекъ слезы стирать.

„Видно пословица не мимо молвится: „безъ отца-матери проживуть, а безъ Бога не проживуть“.

Поговорили они такъ промежъ себя, поднялась женщина итти; преводили ее хозяева, оглянулись на Михайлу. А онъ сидитъ, сложивши руки на колѣнкахъ, глядитъ вверхъ, улыбается.

IX.

Začela je razgovarjati se ženska in pripovedovati: „Šest let je, pravi, od tega, odkar ste neki teden osiroteli: očeta so v torek pokopali, a mati je v petek umrla. Ostali ste sirotiči od treh kratkih dnij a mati ni dneva ni preživela. Tačas sem živela z možem na kmetih. Bili smo sosedje, živeli smo drug poleg drugega. Oče njih je živel sam, delal je v hosti. Palo je drevo nanj, prijelo ga počéz. Ves drob mu je zmečkal. Jedva so ga pripeljali domov, oddal je Bogu dušo, a žena njegova porodi baš ta teden dvojčki — ti-le deklici. Uboštvo, osamelost: sama žena je bila, ni starke, ni deklice.

„Sama je porodila, sama tudi umrla.“

„Šla sem zjutraj obiskati sosedo; pridem v kočo, a ona je uže bila mrzla. A ko je umrla, zavalila se je na deklico. To je pohabnila — nogo ji je zvila. Zbrali so se ljudje — omili jo, očistili, naredili rakev, pokopali. Samo dobri ljudjé. Ostali ste deklici sami. Kam ji deti? A jaz sem izmed žen sama imela otroka. Prvega dečka sem redila ôsmi teden. Vzela sem ji do časa k sebi. Zbrali so se kmetje; mislili so, mislili, kam bi ji deli in reko mēni: „Ti, Marija, obdrži med tem deklici pri sebi, a mi v tem času premislimo stvar.“ Prvikrat sem podojila le zdravo deklico, a te pohabljene nisem. Nisem upala, da bo živela. A mislila sem si, zakaj bi angelček hiral, in začela se mi je smiliti tudi ta. Začela sem rediti, jednega svojega in ti dvé, — tri sem s prsi naitila. Mlada sem bila, močna a tudi hrana dobra. In mleka v prsih je Bog dal dosti. Dvoje dojim, a tretja čaka. Ko se odvali jedno, vzamem tretje. In tako je Bog privédel, da sem jih izredila, a svojega sem po drugem letu pokopala. In Bog mi ni dal več otrok. A izobilje se je jelo množiti. Sedaj živim tukaj v mlinu, pri kupcu. Plača je velika. Živenje dobro. A otrok ni. In kakó bi mi bilo samej živet, ko bi teh deklic ne bilo! Kakó bi jih ne ljubila?

Pritisnila je žena k sebi z jedno roko hrômo deklico, a z drugo je začela otirati si solzê z lic.

„Razvidno je, da je resnična poslovica: „brez očeta matere preživé, a brez Boga ne.“

Pogovorili so se takó med seboj, vzdignila se je žena, da odidejo, spremili so jo domači in se ozrli na Mihajla. A on sedi zloživši roki na kolenih, gleda kvišku in se smehlja.

X.

Подошелъ къ нему Семень. Что, говоритъ; ты Михайла?

Всталъ Михайла съ лавки, положилъ работу: снялъ фартукъ, поклонился хозяйну съ хозяйкой и говоритъ:

— Простите, хозяева. Меня Богъ простилъ. Простите и вы.

И видятъ хозяева, что отъ Михайлы свѣтъ идетъ. И всталъ Семень, поклонился Михайлѣ и сказалъ ему:

— Вижу я, Михайла, что ты не простой человекъ, и не могу я тебя держать, и не могу я тебя спрашивать. Скажи мнѣ только одно: отчего, когда я нашелъ тебя и привелъ въ домъ, ты былъ насмуренъ и, когда баба подала ужинать, ты улыбнулся на нее и съ тѣхъ поръ сталъ свѣтлѣе. Потому, когда женщина приводила дѣвочекъ, ты улыбнулся въ третій разъ и весь просвѣтлѣлъ. Скажи мнѣ, Михайла, отчего такой свѣтъ отъ тебя и отъ чего ты улыбнулся три раза.

И сказалъ Михайла:

— Отъ того свѣтъ отъ меня, что я былъ наказанъ. а теперь Богъ простилъ меня. А улыбнулся я три раза отъ того, что мнѣ надо было узнать три слова Божія. И я узналъ слова Божій: одно слово я узналъ, когда твоя жена пожалѣла меня, и отъ того я въ первый разъ улыбнулся. Другое слово я узналъ, когда богачъ заказывалъ сапоги, и я въ другой разъ улыбнулся, и теперь, когда я увидалъ дѣвочекъ, я узналъ послѣднее, третье слово. и я улыбнулся въ третій разъ.

И сказалъ Семень:

— Скажи мнѣ, Михайла, за что Богъ наказалъ тебя, и какія тѣ слова Бога, чтобы мнѣ знать?

И сказалъ Михайла:

— Наказалъ меня Богъ за то, что я ослушался Его. Я былъ ангелъ на небѣ, и послалъ меня Господь вынуть изъ женщины душу. Слетѣлъ я на землю, вижу: лежитъ одна жена — больна, родила двойню, двухъ дѣвочекъ. Коношатся дѣвочки подлѣ матери, и не можетъ ихъ мать къ грудямъ взять. Увидала меня жена, поняла, что Богъ меня по душу послалъ, заплакала и говоритъ: „Ангель Божій! мужа моего только схоронили: деревомъ въ дѣсу убило. Нѣтъ у меня ни сестры, ни тетки, ни бабки: некому моихъ сиротъ возрастить, не бери ты мою душеньку, дай мнѣ самой дѣтей всоить, вскормить, на ноги поставить. Нельзя дѣтямъ безъ отца, безъ матери прожить“. И послушалъ я матери; приложилъ одну дѣвочку къ груди, подаль другую матери въ руки и поднялся къ Господу на небо. Прилетѣлъ къ Господу и говоритъ: „Не могъ я изъ родильницы души вынуть. Отца деревомъ убило, мать родила двойню и молитъ не брать изъ нея души, говоритъ: „Дай мнѣ дѣтей всоить, вскормить, на ноги поставить. Нельзя дѣтямъ безъ отца, безъ матери прожить“. Не вынулъ: „Поди, вынь изъ ро-

X.

Pristopil je Semen k njemu. Kaj pa ti, pravi, Mihajla?

Vstal je Mihaljko s klopi, odložil delo; odvezal si je predpasnik, poklonil se gospodarju in gospodinji ter govoril:

— Odpustite mi. Bog mi je odpustil, odpustite tudi vi.

In vidita gospodar in gospodinja, da ide od Mihajla svit. In vstal je Semen, poklonil se Mihajlu in mu rekel:

— Vidim, Mihaljko, da nisi navaden človek, ne morem te izpraševati. Povej mi le jedno: ko sem te našel in privedel v hišo, zakaj si bil mračen, a ko ti je dala žena večerje, nasmehnil si se jej in od tačas si bil svetlejši. Potem ko je gospod ukazoval čevlje, nasmehnil si se drugikrat in od tačas si bil še svetlejši, in sedaj, ko je žena privela deklici, nasmehnil si se tretjikrat in ves prosvitlil. Povej mi, Mihaljko, zakaj ide takšen svit od tebe, in zakaj si se nasmehnil trikrat.

Mihaljko pa reče:

— Zató ide svit, ker sem bil kaznovan, a sedaj mi je Bog odpustil. A nasmehnil sem se trikrat zató, ker mi je bilo treba zvedeti tri slova božja. In zvedel sem slova božja: jedno slovo sem zvedel, ko se me je vsmilila tvoja žena in radi tega sem se nasmehnil prvi-krat. Drugo slovo sem zvedel, ko je bogatin ukazoval čevlje, in nasmehnil sem se drugikrat, in sedaj, ko sem videl deklici, zvedel sem poslednje, tretje slovo, in nasmehnil sem se tretjikrat.

In Semen je rekel:

— Povej mi, Mihaljko, zakaj te je Bog kaznoval, in kakšna so ta slova božja, da bi jih vedel?

In Mihaljko reče:

— Kaznoval me je Bog zató, ker Ga nisem slušal. Bil sem angelj v nebesih, in Gospod me je poslal, da vzamem dušo iz ženske. Zletel sem na zemljo: vidim: žena leži sama — bolna, porodila je dvojčki, deklici. Gibljete se deklici poleg matere, a mati jih ne more vzeti k prsom. Zagledala me je žena, umela, da me je Bog poslal po dušo, zaplakala je in rekla: „Angelj božji! moža so jedva pokopali: ubilo ga je drevo v gozdu. Nimam ni sestre, ni tete, ni babice: ni ga, da bi moji siroti odgojil; ne jemlji duše moje, daj, da sama odgojim deteti, izredim in postavim na noge. Ni možno preživeti deci brez očeta, brez matere.“ In poslušal sem mater; del sem jedno deklico k prsom, podal drugo materi v roke in se dvignil k Gospodu v nebesa. Priletel sem k Gospodu in rekel: „Nisem mogel vzeti duše iz porodnice. Očeta je drevo ubilo, mati je porodila dvojčki in prosila, ne vzeti iz nje duše, rekši: „Daj meni otroka odgojiti, izrediti, preskrbeti. Ni možno deci preživeti brez očeta, brez matere. Nisem vzel duše iz porodnice.“ In rekel je Gospod: „Idi, vzemi iz po-

дильницы душу". И сказалъ Господь: „Поди, вынь изъ родильницы душу и узнаешъ три слова: узнаешъ, что есть въ людяхъ, и чего не дано людямъ, и чѣмъ люди живы. Когда узнаешъ, вернешься на небо. „Полетѣлъ я назадъ, на землю и вынулъ изъ родильницы душу.

Отпали младенцы отъ груди. Завалилось на кровати мертвое тѣло, придавило одну дѣвочку, вывернуло ей ножку. Поднялся я надъ селомъ, хотѣлъ отнести душу Богу, подхватилъ меня вѣтеръ, повисли у меня крылья, отвалились, и пошла душа одна къ Богу, а я упалъ у дороги на землю.

(Окончаніе будетъ).

rodnice dušo in zveš tri slova: zveš, kaj je v ljudeh, kaj ni dano ljudem, in zakaj so ljudje živi. Ko zveš, vrneš se v nebesa.“ Zletel sem nazaj na zemljo in vzela od porodnice dušo.

Padla sta otroka od prs. Zavalilo se je mrtvo telo na posteljo, pohabilo jedno deklico, zvalo jej nogo. Dvignil sem se nad vasjo in hotel odnesti dušo Bogu, prijel me je veter, povisila so se mi krila, odpadla, in šla je duša sama k Bogu, a jaz sem padel pri cesti na zemljo.

(Konec pride).

Značaj narodnoga junaka u južnih Slovjena.

Studija po narodnim pjesmama. (Dalje).

Jamačno: samo uzvišene ideje kršćanstva, a uza to junačko i zanosno srce Slovjena kadro je to izvesti!

Mog'o bi se komugod pričiniti na prvi pog'ed, da čin hajduka Radvice (o kojem smo čas prije govorili) nije baš sasvim korektan, da baca njeku čudnu ljagu i sjenu na čast i moralnu vrijednotu narodnoga junaka, jer se vidi, da se junak služi lukavštinom.

Dopuštamo, jer u istinu kod hajduka Radvice opažamo nješto, što nas osobito sjeća na grčke junake, a to je: lukavština. Dopuštamo i to, da je ta vlastitost gotovo nerazdružljiva sa narodnim junakom. (Šešelj: I. p. 32. 36. V. III. 4. 5. III. 22. 26. 51. 72. itd. II. 62. itd. itd.). Njom se junak služi, poput Uliksa, u svakoj sgodi, gdje mu se samcu boriti protiv brojne većine protivnika; ali valja opaziti i uvažiti, da to ne čini nikad, ako je na mejdanu: — čovjek protiv čovjeka. On misli, da mu je u prvom slučaju to slobodno, jer ne postoji razmjerje između sila njegovih i protivnikovih. Kad je protivnik brojem jači (često čitava četa), kako ne će biti njemu samcu slobodno koristovati se kojim sgodnim trenutkom, junačkom vještinom? Ako pak stoji četa protiv čete — do koga visi uspjeh pobjede, ako ne do mudre uprave četovodje? Zar njemu ne će biti slobodno ono, što je slobodno svakom razumnome stvoru: misliti svojom glavom? A što je drugo ova lukavština, ako ne to? Nije to izdajnička prevara, već ono, što je slobodno svakome junaku, svakom vodji: koristovati se sgodnim časom i sgodnim položajem. To nas nuka, da ni u lukavštini junakovoj ne nalazimo povrijeđu njegova čista značaja, njegove časti i poštenja, već samo promišljenu razboritost u djelovanju.

IV.

Junak narodne pjesme je eminentno kršćanin, koji je do smrti odan svome Bogu i vjeri. Religiozno čustvo južnih Slovjena, kojega nisu mogle ni stotine godina turskog podaničtva uništiti, na daleko je poznato. Slava mu se razširila po čitavome svijetu, a ime mu je upi-

sano zlatnim slovima u analima kršćanstva. Ta koliko su samo južni Slovjani proliili vlastite krvi „za krst častni!“ Komu nisu s te strane poznati Hrvati, koji su od nasljednika sv. Petra i od čitavoga zapada prozvani „Antemura'e Christianitatis“? Ta gotovo da nema jedne stope zemalja južnoslovjenskih, koja ne bi bila nato-pljena i premočena krvlju svojih stanovnika. Je li onda čudo, ako je narodni junak kao u svemu, tako i u tome odraz, ogledalo tog narodnoga čustva? Ta što će i biti drugo pravi zastupnik naroda, ako ne njegov odraz? I u istinu, religioznost je bitna značajka narodnoga junaka. Štoga radi, štoga započinja — radi i započinja u ime „Boga velikoga“. Komnen barjaktar, kad se sprema na mejdan, „Jezus reče, na dorata kleče“ (Šešelj: I. p. 40. 205.); a junački Gruica, kad se spremi na troglava Arapina (Šeš. I. p. 66.):

Spomenuo ime Isusovo:

„Sve kad si mi u pomoći bilo,

„I danas me nemoj zabaciti!“

Ne boji se junak nikoga do Boga (V. III. 1. II. 8. II. 34. itd.), a:

„Dok je meni Boga velikoga

I prečiste djevice Marije,

I gjogata stara babe moga —

Ne bojim se trideset Arapa:

Sviju ću ih, z Bogom, predobiti.“

Zato i opominje vodja četu uvijek prije boja, da se sjete na Boga, da njega prizovu u pomoć:

„A jednoga Boga pomenite“

(V. III. 43. II. 42.) jer s njim će jamačno nadvladati, dok Turčin ne će, jer se „uzdaje u svoju silu, a ne zna da je sila u Boga višnjega“ (V. IV. 10. V. 4.):

Ma ne veli Ture: ako Boga da!

Kako što mu ni pomoći ne će.

(V. III. 37.). — Da mu bude borba što uspješnija, jer se bori za vjeru Kristovu, a i jer bi mogo u boju poginuti, pripravlja junak sebe i svu četnu na sretni blaženu smrt. On izpovijeda svoje grijeh, čini zaduž-

bine, dijeli milostinje crkvama i siromasima (V. II. 74. 21.), napokon prima svetu pričest (V. IV. 57. II. 46. V. II. 62. itd.) a onda podje vesela i zadovoljna srca u boj :

Pa što Bog da i sreća od Boga!

(V. III. 43.). — Sa svim je prirodno, ako takav junak, koji je sav opojen uzvišenim istinama svetoga evanđelja, predpostavlja carstvo nebesko carstvu zemaljskome. — Ako i ljubi domovinu tako žarko, da je u svako doba spreman proliti svoju krvcu, dati svoj život za njenu sreću, spas i slobodu — ipak se on sjeća, da nije samo čovjek član društva ljudskoga, da mu nije slava ovog svijeta najvišom svrhom, već da je čovjek kršćanin, stvoren da služi Bogu, i da u Bogu postigne svoju svrhu. Jer je ovo posljednje više od prvoga, teži junak, u koliziji ovih dviju ideala, za višim — za Bogom, i opet ostane, što je bio — čisti značaj! Lijepo nam to prikazuje pjesma o boju na Kosovu. Sveti Ilija donio caru Lazaru, prije boja na Kosovu, list od presv. Bogorodice (V. II. 46.), u kojem mu se daje na volju, da bira, što voli: carstvo nebesko ili zemaljsko. Što si odabere, to će dobiti. Car misli misli svakojake, i sve na jedno smisli:

„Ako ću se privoleti carstvu,
Privoleti carstvu zemaljskome,
Zamaljsko je za maleno carstvo,
A nebesko u vek i do veka.“
Car volede carstvu nebeskome.

Koga ne će zadiviti ovakav junak? Zar se s njim može usporediti slavohlepni Achilej ili tašti Cid? Doista, ne.

Ako je narodni junak ovako odan Bogu i kršćanskoj vjeri, punim ćemo pravom očekivati, da mu je mnogo stalo do njegova moralnoga poštenja i do vlastite časti. Junak ne će zadane riječi prekršiti, ma ga to i glave stajalo (Šeš.: I. p. 108. III. 48.), a ništa ne će učiniti, što bi bilo protiv njegove časti i protiv moralnoga reda, ma se zamjerio istom caru (Š. p. 35. V. II. 62. II. 47. IV. 28. Š. p. 20.) ili vlastitome ocu (V. II. 34. II. 25.), kojemu je inače vrlo poslušna i odan sin. Ipak kako je i on samo čovjek, nije čudo, da je također kadikad podvržen ljudskim manama, kao i drugi ljudi; nije čudo ako ga kadikad zateče strast nepripravna, te je prežestok i prenagao (V. III. 80. I. 754. II. 40.); nu tada se redovito kaje sa svoje časovite nerazboritosti i nastoji da čin, koliko je moguće, izpravi (V. II. 64.). I tako nam narodni junak i u tom pokazuje rijedak primjer čednosti i samozataje.

Ali što je ono bilo kod prvih kršćana, što je ponajviše zadivilo poganski svijet? Koja se ono nova, nepoznata — a ipak divna i uzvišena zvijezda ukazala na trnovitoj zemlji? Bila je to: ljubav. Ljubav, ali ne tjelesna, putena (koju su na žalost poganski narodi i odviše poznavali), već nebeska, andjeoska; ljubav, ali ne samo prema rodjaku, prijatelju, već i prema krv-

nome neprijatelju; ljubav, po kojoj je svaki poznavao kršćanina, jer mu je bila glavno obilježje. Taj najdivniji i najmirisniji plod kršćanstva, koji se osniva na uzvišenoj Spasiteljevoj riječi: „Kako bi rado, da vama čine ljudi, radite vi njima slično (Luk. 6, 31.)“, a koju je plemeniti car Aleksandar Sever, premda poganin, dao napisati po zidovima svoje palače, taj najkrasniji cvijetak odiše svom milinom sa našeg narodnoga junaka. On je branitelj vjere i slobode, osvjetnik zuluma i nepravde — ali i pravi kršćanin. On je hrabar i lukav, ponosan i strastven — ali i velikodušan. Krvnome neprijatelju svoje vjere, svoje domovine, svoga plemena oprašta on, ako i znade, da bi ovaj njega, kad bi ga uhvatio, odrao i živoga na kolac nataknuo, „da se plaše orli i gavrani.“ Oprašta mu, jer zna za Boga, jer zna za divnu riječ Propetoga: „Ljubite neprijatelje svoje, činite dobro onima, koji vas mrze: i molite se za one, koji vas progone i ogovaraju (Mat. 5. 44.); oprašta mu „jer zna, da:

„Što je meni, i tebi je drago.“

Krasnoga nam eno primjera u: „Ženidbi Ilije Smiljanića“ (Šeš. p. 130.). Ilija se zaželio seje Mújagine iz Kladaše, divne Ajkune. Ali je oholi Turčin ne da, već pogrdno odbije junaka. Ilija sakupi svatove, otme djevojku, koja mu je i onako voljela, i pjevajući ode u ravno Primorje. Mújaga sakupi Turke i podje u potjeru. Razvi se krvavi boj, ali Ilija pobjedi i zarobi sve turske poglavice, da i samog Muju. Sad zapita Ilija Muju, da mu uz zakletvu po istini kaže, što bi on iz njegov učinio, da ga je ovako zadobio na mejdanu. Progovara od Kladaše Mujo:

„Bog i vjera! Smiljanić Ilija,
„Da sam tebe danas uhvatio,
„Davno bih te na kolac nabio,
„Da te bura na Kladaši kreće,
„Da se plaše orli i gavrani.“
Al' Smiljanić srca junačkoga,
On, dozivlje svoju vjernu ljubu:
„Oj Ajkuno! moja ljubo draga,
„Hodi bratu ti otpusti ruke,
„Pa mu služi crveniku vino;
Ne ću njega na muke metati,
.....
„Mujo šura! moje dobro prvo,
„Na poklon ti sa ramena glava,
„Ne ću cv'jelić' tvoje vjerne ljube,
„Na odžaku ostar'jele majke;
„Pustiću te b'jelu dvoru tvomu,
.....
„Što je meni, i tebi je drago.“

To nenadano velikodušje tako je zadivilo Turčina, da nije znao, što bi odgovorio: „Mujo šuti“, veli pjesma, „ništa ne govori, Suze roni, a godine broji.“

Usporedimo sad ovu kršćansku ljubav našega junaka sa turskom okrutnosti, koja nam se crta u pjesmi: „Marko Kraljević i ban od Vipera“ (Šeš. I. p. 27.). Marko je prevarom i izdajom svoje sestre, koju je pošao

tražiti, dopao ruku bana Vipera. I Viper je njega pitao, što bi on s njime učinio, da ga je onako ulovio, a Marko mu junački odbrusi, da bi ga razsjeko na četiri pole i objesio na četiri strane drumu na razkršću. Nije Viper Ilija Smiljanić, nije on srca milostiva, ne poznaje on Boga velikoga, već on čini što mu reče Marko. Ali je Marko lukav, i to ga spasi. Lakomnoga Vipera lako nagovori, da mu dopusti, da si skine sjajno i bogato odijelo, kojega je šteta, da se okrvavi. Nu kad ga ovaj razriješi, skoči Marko, potegne mač i ubije Vipera i njegovih trideset hajduka. (Vidi još: Šeš. p. 173. 203. V. III. 8. 20. 21. II. 45. 61. itd.).

Ova gotovo nevjerovatna velikodušnost narodnoga junaka dobiva jošte veću cijenu, ako se uvaži, da je narodni junak isto tako plemenit i prema svome bližnjemu, prema bijedniku i siromaku. Duboko je u njegovu srcu ucijepljena evanđeoska riječ: „Blago milosrdnim, jer će sami milosrdje postići (Mat. 5, 7.). On je se drži za čitava svoga života, i kao što je ljuti osvetnik nepravde, gotovo okrutni sudija nevjere, tako

je blaga i nježna srca prema bijednom i potištenom. On junak, koji se ne boji zveka mačeva, ni zuja buzdošana, koji neprestano gleda smrti u oči, koji ne žali svoga tijela, koji ne trene okom, ma mu se vatra na prsima ložila, taj gvozdeni čovjek, za koga bi rekao, da u njem ne bije ljudsko srce, proljeva suze, kad vidi nesreću siromaka (V. IV. 29.), i poduzimlje sva sredstva, da mu bijedu ublaži. (Šeš. I. p. 72. V. II. 63. 66. 74. 42. itd.). Nemilosrdje, okrutnost prema nevoljniku jadi njega tako jako, da se s ogarnošću odvraća od istog svoga pobratima, koji mu je inače nada sve mio i drag, i za kojeg ne bi on nikada žalio proliti vlastite krvi (V. II. 60.). Ako pak ovakav okrutnik nije s njim u ovako uzkom odnošaju, osvećuje on nemilosrdje, i ubija ga (V. II. 57. 58.) Dapače i prema istim životinjama je junak milosrdan; on je njihov štitnik u nevolji, njihov liječnik, koji in vida rane, njihov otac, koji ih brani i oda zla brani (V. II. 54. 55.).

(Konec pride.)

Dve pomenljivi pismi.

(Iz Rusije).

Pod tem zaglavjem priobčuje „Prav. Vestnik“ od 5. (17) nov. t. l. naslednji dve pismi, s primernim uvodom:

„Pismo g. Joncquet, kanonika Arasske škofije in dekana cerkve sv. Nikolaja v Boulogne, na ime protopresbitera Petrograjskega pridvornoga duhovenstva:

„Révérendissime Seigneur! Dovolite katoliškemu svečeniku izraziti vso srečo, katero je francosko duhovenstvo uživalo ob slučaju vizite, katero je zdelala (napravila) Franciji ruska eskadra. Jaz morem govoriti se ve da le v svojem imenu, od imena svečenika, podčinjenega svojeji jurisdikciji in od imena faranov, izročenihi mojeji pastirskeji skrbi: no jaz poznam čuvstva (sentiments) francoskih kardinalov, nadškofov, škofov in svečenihi in lahko trdim pred Vami, da je v naša srca globoko vtisnula se ljubezen k Rusiji, k Njega veličestvu Aleksandru III in Njega Presvetlej Obitelji. Francija, prava Francija, je globoko prešinena kristijanskim duhom in molila je z vso dušo za Rusijo. Mi, francoski svečeniki, želimo podati roko ruskim svečenikom: ali nismo bratje v Hristu Jezusu Gospodu našem? Ali nimamo **jedno in isto** duhovenstvo? Ali ne izpovedujemo **jedno in isto**, skoro v vseh točkah, **vero**? Ne častimo-li jednako Presveto Devico? Ko bi Vi, révérendissime Seigneur, prišli v Francijo, jaz, nižepodpisani, imel bi za največjo čast sprejeti Vas pri sebi in pokazati Vam, kako velika so prijateljska čuvstva k Rusiji, in kako velika je naša ljubezen k našim bratom, členom ruskega duhovenstva. Blagovolite, Vaše Visoko prepodobije (Seigneurie) izvestiti okrožujoče Vas o naših čuvstvih in soobčiti (communiquer) jim, da se Rusija na življenje in smrt more zanašati na nas.

Imam čast imenovati se Vašega Visoko prepodobija najponižnejši sluga

Joncquet,

26. okt. 1893.

kanonik - dekan cerkve sv. Nikolaja v Boulogne.“

Odgovor (na pismo g. Jancquet) duhovnika Njih Imper. Veličestev, protopresbitera pridvornih katedral, I. F. Jániševa.

„Reverendissime pater! Veličestveni prijem, kateri je zdelala Francija ruskeji eskadri in občestvene, po tem povodu, molitve (publicae preces) francoskega duhovenstva odzval se je radostno v vseh stanovih ruskega naroda in globoko ginul rusko duhovenstvo. Mi smo globoko preverjeni in z nami vse francosko duhovenstvo, da je Francija globoko prešinena kristijanstvom, da ljubi Rusijo, njenega velikega Gospodarja in vso Presvetlo famulijo; da je ona, vskupe z vsem francoskim duhovenstvom od vse duše molila in moli za nje, in da se Rusija sme zanašati na Francijo v življenju in v smrti — vse to je v najvišej stopinji drago in tolažljivo ruskemu srcu in kakor se ve da bolje harmonizuje kakor z značajem našega bogaboječega in carjeljubivega naroda, ne jedenkrat dokazivšega svojim drugom svoje polno samo odvrženje in neomahljivo tvrdost, tako tudi z duhom Pravoslavne Cerkve, koja vsak dan v svojih hramih božjih moli „o miru vsega sveta i o zjedinjeniju svetih Božjih Cerkvâ.“ Priznavaje bratstvo v Hristu Francozov in Rusov, na njih vzajemno (mutuam) bližnost v veri, identičnost njih svečenstva, jednakoščestvenja Presvete Device Marije, Vi, Reverendissime Pater, ponujate nam, pravoslavnim svečenikom, Vašo prijateljsko roko in ste pripravljene izkazati najboljši prejem onemu iz njih, kateremu se sluči biti v našej dragej domovini. Sprejmite najiskrenejšo, najglobočo hvaležnost za ta prekrasna, istino kristijanska čuvstva, katera tudi mi od vse duše vzajemno imamo k vam. Pa tudi ali moremo sedaj, ko naše črede toržestvujejo vzajemno zblizenje dveh velikih narodov, pomišljati o tem, kaj jih razdeljuje? A one žalostne sence (tristes umbrae) neverja in nerazpoloženja h kristijanstvu sploh, katerih ni mogel skriti od vzora celo

bezprimerni blesk franko-ruskih praznovanj, nas ne obvezuje naravnost, da pozabimo vsaka raznoglasja, da se združimo v jedno za razprostranjenje na svetu onega, kar je vselej in povsod priznavalo se od vseh kristijanov, za „unum necessarium“ (Luka X, 42). In ako bi ruska in francoska srca bila za to „unum necessarium“ tako plameno in društvo, kakor se je to ravno kar pokazalo v Franciji pod vplivom nacionalnih in patrijotičnih stremljenj, kako neštevilna blaga, kak nerazrušni mir, kako resnična sreča bila bi naš delež na tem svetu in v večnosti. Še jedenkrat in od vsega srca prinašam Vam svojo najgloboko zahvalo na istinem kristijanskem bratskem pismu, katero se brez zamude objavi ruskemu duhovenstvu.

Imam čast biti Vaš, Reverendissime Pater, najponižnejši sluga
Protopresbiter *Joan Janišev* l. r.

Peterburg, 7. nov. 1893.*

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаха.

Državni „sovet“ utrdil je predlog ministra notranjih del glede klatečih se cigánov. Odelej se ne bodo smeli več klatiti po Rusiji, živeti bodo morali v občinah, h katerim so pripisani.

— Zanimivo je, kar piše neki G. Č. v „Новомъ Времени“ o nemških naseljenikih. Pravi, da z ruskimi kmeti ravna jo jako surovo, nekako tako, kakor so ravnali Amerikanci z rudečekežci. G. Č. je ravnatelj bolnišnice in tečajem 4 let so vsako leto dobivali kmete silno pobite od Nemcev tako, da so časi ranjenci tri dni in noči ležali nezavestni. V nekih krajih so kmetje jenjali voziti se čez nemške naselbine iz straha pred Nemci. Ti so jih namreč vlačili z vozov in pretepali brez vsakega povoda. V selu Münchenu so naseljenici uničili del glavne državne ceste, da ne bi se ljudje vozili mimo njih. Kaj niso ljubeznjivi ti gospodje Nemci in zares visoko omikani?

— Pri ministerstvu notranjih del sestavljeno je poverjenstvo, da pregleda zakone tičoče se poseda zemljišč, ki ga imajo inostranci. Glavna svrha je tu, da se omeje privilegije, katere imajo še sedaj inostrani posestniki pred ruskimi.

— V Rusiji se razvijajo „Дѣтскія колоніи“, kamor prijemajo se ve da sirote, uboge otroke brez starišev, ali take, za katere se stariši ne menijo. Taki otroci navadno propadajo moralno in fizično, v teh otročjih naselbinah pa se odgajajo in učijo koristnemu znanju ter postajajo dobri, koristni člani društva.

— N. V. Ščerbanj, mnogoletni sotrudnik Mosk. Vedomostij in Russk. Věstnika, umrl je te dni nagloma v Parizu. Bil je vzoren časnikar - dopisnik: dopisoval je posebno marljivo Mosk. Vedomostim; njegovi dopisi iz Francije bili so zanimivi in poučni, kar velja še bolj o njegovih razpravah, tiskanih v „Ruskem V.“ Kot pravnik bavil se je posebno pravnikiškimi razmerami, ter v obče kazal mnogo obširnega znanja.

Večkati pišejo o sekti „paškovec“. Dobila je ime od rodbine Paškova ter nastala l. 1874. v Petrogradu, ko je tje prišel lord Radstock. S prva je vlada to sekte gledala mirno. Pozornost obrnili so na se, ko so zasnovali načrt, da zjedinijo vse ruske sektante štundiste in molokane v eno ogromno občino. Hoteli so zjediniti vse protestantske sekte za skupno borbo proti pravoslavlju. Na vabilo Paškova sebrali so se bili l. 1884. predstavitelji raznih sekt v Petrogradu na obče posvetovanje; še le tu je vlada odločila se, da prekrati javno propagando Paškovec. Ali ogromno bogatstvo Paškova in podpora jako vplivnih mož poddržavala je to sekte posebno med Petrograjskimi tvorniškimi delavci, ki so jo potem širili tudi dalje po Rusiji. V Petrogradu propovedala je

Opomnja. Kakor katoliški kanonik Jonquet, tako tudi pravoslavni prošt Janišev, oba govorita, da imajo katoliški in pravoslavni *jedno in isto svečenstvo ali identičnost svečenstva*. Po učenju katoliške cerkve so namreč vsi čini (ordines) svečenstva pravoslavne cerkve *kanonični*, tudi za kat. cerkev kakor po rečenju pravoslavne cerkve vsi katoliški „Ordines“, tako da se pravoslavni svečenik, ako sprejme katoliško izpovedanje, ne posvečuje, nego se prisojedinja kakor svetski človek, in sprejevši katoliško izpovedanje, zavjema eo ipso oni čin (ordo) svečenstva, v katerem je bil v pravoslavlju. Toliko v pojasnjenje onim monopolistom bogoslovja, kateri znajo vsako reč bolje, nego bogoslovje, celó — „žensko vprašanje“.

??

proti sekti pravoslavna duhovščina in dela to še sedaj, ali njena borba je težka, ker ne dela z denarjem, kakor Paškovci. Slušatelj pa imajo te pravoslavne propovedi mnogo, kakor je n. pr. lansko zimo j h bilo jako mnogo v kazanskem „соборѣ“, ko je propovedal duhovnik Ornatiskij.

— N. A. Ljubimov napisal je knjigo: *Крушение монархii во Франци*. Очерки и анекдоты первой эпохи французской революции. Москва. 1893. — V uvodu toži pisatelj, da je v Rusiji še vedno velika množina razumnikov-obožavateljev prve franc. prekucije: to so naivni ljudje. „Kult prekucije mislijo, da je neobhodno potreben za napredno mišljenje“. Pisatelj pojasnjuje to tako, da je pred kakimi 30 leti bilo v Rusiji vse prepovedano, kjer se je govorilo o prekuciji. Vendar pa so strastno čitali ravno te prepovedane knjige in se ve da brez potrebne kritike. Tako se je razvilo ono naivno obožavanje prekucije. Celo profesorji imeli so tedaj prekucijo za potreben faktor napredka, a ne za osodno dobo razvitja načel, na katerih se osniva evropska kultura. Potrebne zrelosti ni bilo niti pri učenjakih. V 60-tih letih pa je ta ideja o potrebnosti prekucije začela prehajati v širje občinstvo, na ulice. Tedaj smeli so čitati vse preje prepovedane knjige, a resnih čitateljev bilo je le malo. Velika večina ni čitala resnih del o prekuciji: saj ni bila zrela za tako čitanje. Obožavala pa je prekucijo, misle, da „omikani“ človek mora jo obožavati. Tako se je razvil oni ruski kosmopolitizem, za kateri je morala Rusija uže drago plačevati, ki pa gine kakor pusta megla v dobah probujenja narodnega duha, narodne misli, kakor je to bilo posebno jarko za poslednje rusko-turške vojne. Uže Čaadaev (v svojih „filosofskih pismih“) je trdil, da druge prosvete ne more biti, nego jedino le evropska, katoliška. Za njim niso šli ruski Evropejci, marveč so proglasili kult prekucije in potem evolucije, za njimi pa je slepo šlo „omikano“ občinstvo vsaj po veliki večini, kakor v neki — hipnozi. Po katastrofi 1. marta st. st., ko je bil ubit Aleksander II., probuja se rusko razumništvo iz te hipnoze, jačajo se zgodovinsko narodna načela, in z njimi vera v bodočnost — brez kulta prekucije.

— Celo v Rusiji so do najnovejšega časa v obče poznali M. N. Katkova le kot časnikarja ali pa še kot bivšega vseuč. profesora. O literaturnem njegovem delovanju vedelo se je malo. Še kot dijak prevel je s tovariši „Zgodovino srednjih vekov“ od De Michela, kar je zasvedočil izdatelj tega dela v predgovoru (prof. Pogodin). Tudi je Katkov sodeloval pri sestavi predavanj prof. Davydova, ki so izšla pod zgl.: „Чтеня о словесности“. Malo pred

svršetkom vseučilišča prevel je z angleškega prvi čin *Shakespeareove* tragedije: „Romeo in Julija“. L. 1838. prevel je razpravo *Retschera* „О философской критикѣ художественнаго произведенія“, kjer v predgovoru prevodilca najavlja novo dobo — estetsko — filofske kritike. Več pesmij prevel je iz *Leine-a* in *Relantsa*, peti čin iz „Romeja in Julije“. V „Oteč. zapiskah“ je tudi priobčil več razprav n. pr. „Отзывъ иностранца о Пушкинѣ“, (prevod iz *Varnhagena von Ense*), dve razpravi o ruskih pesmih, sebranih po Saharovu. „О второмъ изданіи Пяды Гнѣдича“ itd. itd. Prevodi napisani so prekrasnim jezikom, kakor tudi vse razprave, odlikujejo se še posebno bistrim umom, kar je priznal uže znameniti kritik Bělskijski.

Pred odhodom v inozemstvo (1840. l.) pustil je K. doma tri prevode: „Свиданіе“ i „Разставаніе“ i „Romeja in Julija“ (celo). Potoval je v Berolin na vseučilišče, kjer je pridno poslušal predavanja, posebno Schellingova. Ta filosof je jako vplival na razvitje K-a. Obelodanil je pa ta čas le 2 stvari: „Germanska literatura“ ter „pregled prvega predavanja Schellinga“. Kmalu se je vrnil v Rusijo ter je 1843. l. začel delati za svojo „magistersko dissertacijo“. Čez 2 leti tiskal je to razpravo in sicer: „Объ элементахъ и формахъ славяно-русскаго языка“, katero je kritika sprejela kaj laskavo. Sprjel pa je ponudbo, da je kot pristav čital on jezikoslovec v Mosk. vseučilišču o filofsophiji, logiki in psihologiji. Ko je pa 1849. l. predavanje filofsophije bilo prepovedano, a so logiko in psihologijo smeli predavati le duhovniki: moral je K. zapustiti svojo

službo ter je l. 1851. prevzel uredništvo „Mosk. Vědomostij“. Tako se je začela najvažnejša doba njegovega delovanja. Po'eg časnikarskega dela ni zanemarl literat. delovanja ter je v 50.tih letih napisal n. pr. „Очерки древнѣйшаго періода греческой философіи“, in svoje opazke na recenzijo te razprave. Tečajem 6 let se je tako izutil, da je preosnoval „Mosk. Věd.“ in mesečniku „Русскій Вѣстникъ“ navdihnil svoj sveži duh. V svojem znamenitem časniku napisal je tečajem 30 let veliko množino važnih člankov in pisal tudi za „Русс. В.“ n. pr. kritično razpravo o Puškinu, o Koljcovu, nekrolog Kudrjavceva, o poljskem in ruskem vprašanju, o „učevni“ reformi itd. Po njegovi smrti l. 1887 bili so posebe natisnjeni važnejši njegovi članki in razprave, neka pisma k Popovu. Vsemu temu je Polivanov napisal predgovor in dodal svoje opazke.

K. je mogočno vplival v Rusiji in tudi zunaj nje. Med nezrelim delom r. občinstva imel je strastnih nasprotnikov: bali so se silnega njegovega peresa. Imel pa je v najboljših ljudeh gore do prestola iskrenih privrženecv. Saj tudi ni moglo biti drugače: mož je bil resen, globok misliljel, posebno političen veleum, katerega so slušali prijatelji in neprijatelji. Bil je v marsičem pravi kazipot in celo prorok za bližjo ali daljšo bodočnost. Za to imajo posebno njegovi uvodni članki trajno vrednost in bodo poučni ne samo za politika in zgodovinarja, mariveč tudi za mislečega ruskega domorodca v obče, še dolga in dolga leta.

C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele :

Skupščina Slovenskega društva v Ljubljani zborovala je dne 3. t. m., da se posvetuje o političnem položenu in o ministerstvenem zakonskem načrtu volilne preosnove. V jako dobro obiskani skupščini spregovoril je prvi Ivan Hribar, naglašajoč, da ima gotovo slovenski narod več vzrokov spremljati živim zanimanjem političske spremembe, kakor kateri koli drugi narod. Govornik obsojal je 14letno Taaffejevo vladu, katera za Slovane ni storila ničesar, za to so konečno postali nezadovoljni slovanski narodi. Po Taaffejevem padu sestavil se je novi kabinet iz treh kotalovanih strank. Izjavo tega kabineta primerja govornik z obzirom na Slovence z Dantejevim „Lasciate ogni speranza!“ Neslovanski Poljaki vstopili so v novi kabinet ter dokazali s tem, da jim ni ničesar do slovanske enakopravnosti. — Govornik razpravlja zatem stališče, katero zavzimajo proti novi vladi slovenski državni poslanci. Dokazuje, kakó so pomagali strmoglaviti Taaffejevo vladu in s tem omogočili nemški levici priti do krmila. Obžaluje, da niso vsi slovenski zastopniki uvideli, da zahteva narodna čast izstop iz Hohenwartovega kluba in sporazumno postopanje s hrvatsko-slovenskimi poslanci v jugoslovanskem klubu. Povdarja dejstvo, da 11 milijonov Slovanov ne stoji z vladno stranko zbok česar bode Avstrija prisiljena moralno, da jim da konečno pravice, katere jim pripadajo. Konečno predlaga resolucijo, vsled katere naj nastoja „Slovensko društvo“ storiti vse možno v dosego vsestranske ravnopravnosti in splošnega volilnega prava ter izreka nadejo, da se tudi v Hohenwartovem klubu ostali poslanci skoro združijo z jugoslovanskim klubom in stopijo skupno s tem v skupino ostalih slovanskih narodov. Posl. dr. Ferjančič omenja za tem, da je morbiti zavisna cela ustava od tega, ako ostane sedem slovenskih poslancev v Hohenwartovem klubu. Ako izstopi tudi teh sedem, dokazano je nedvomljivo, da Hohenwart ne more ostati več vodja stranke, niti poslanec slovenski. V tem

slučaju bil bi Hohenwart prisiljen položiti svoj mandat. Čim odstopi on, razpade njegov klub, kajti znano je, da drži klub jedino le njegova oseba. Ako pa razpade klub, odpade jeden del kealicije, in nasledek moral bi biti ta, da nastopi druga vlada, v kateri bi bili zastopani poleg Poljakov tudi drugi Slovani. — Drugi govorniki obžalovali so tudi, da niso izstopili vsi slovenski poslanci iz Hohenwartovega kluba, in seja je bila zaključena po jednoglasnem vsprejetju resolucij. Poročilo dr. Ferjančičevo o položenu je bilo obširno in nekaj je pri tem takega, kar pozivlja h kritiki. Drugi naš članek se poslužuje nekoliko te kritike. Najbolje, kakor odgovarja stvarjem je na tem shodu vsekako govoril g. I. Hribar.

Deželna razstava kranjska bode leta 1895. v Ljubljani. S to razstavo namerjajo spojiti učitelji izložbo učil.

Narodna požrtvovalnost. Ljubljansko društvo za podporo siromašnih dijakov „Radogoj“ dobilo je v kratki dobi svojega obstanka uže nad 30.000 kron darov in članarine.

Slovensko šolstvo. Na 10.000 ljudij pride na Štajerskem 6½, na Koroškem 10 na Kranjskem 6½, in na Primorskem 6 osnovnih šol. Na 100 km. pridejo na Štajerskem skoro 4, na Koroškem in Kranjskem po 3½, na Primorskem skoró 6 osnovnih šol. Na Kranjskem rastlo je poslednji čas število šol hitrejšje, kot pa prebivalstvo.

Slovanščina na Graškem vseučilišču. Dr. V. Oblak začel je početkom tek. meseca na Graškem vseučilišču predavanje slovanskih predmetov in to: I. „Uvod v staroslovensko slovnico“ (2 uri) in II. „Pregled slovanskega jezikovnega sveta s posebnim ozirom na Jugoslovane“ (1 uro na teden). Celjska „Domovina“ omenja, da so se ta predavanja zakasnila zbok tega, ker je želelo ministerstvo, da se dr. Oblak habilituje ne le za „jugoslovansko filologijo“, ampak za „slovensko filologijo“ s posebnim ozirom na jugoslovanske jezike.

Slovenski ulični napisi v Celju. Celjski Slovenci pritožili so se po dr. Dečku na upravno sodišče zbog tega, da so v Celju samo nemški ulični napisi. Upravno sodišče je to pritožbo odbilo, češ da ta zadeva ne pripada v njegov delokrog, ampak da ima razsojevati o njej državno sodišče. Pritožbo vložili so zatorej pri državnem sodišču. „Domovina“ pripominja k temu: Bog zna, kako si utegne pa to pomagati iz zadrege, da ne bi bilo treba priznati Slovincem tega, kar uže velela znani § 19.?

Slovenci v Ameriki. „Glas Naroda“ je ime novemu časopisu, ki so ga začeli izdajati ameriški Slovenci v Novem Yorku. Program listu je: Zastopati, zagovarjati in braniti delavski stan v Ameriki. — V prvi svoji številki piše omenjeni list med ostalim: „V sveto nalogo smo si vzeli braniti in voditi po pravi poti rojake-delavce in tudi pisati kaj koristnega za brate sotrpine v stari domovini. Sveta nam bodi vera katoliška, ne bodemo se je dotikali, ampak branili bodemo to dragoceno svetinjo, katero smo podedovali od naših mater. Odločno bodemo stali na narodni podstavi in priporočali našim rojakom, da naj vedno in povsodi med seboj govorijo naš lepo doneči slovenski jezik in da naj se nikar ne sramujejo biti sinovi čilega slovenskega naroda“. — Adresa listu je: „Glas Naroda“, 436 E. 72 U. St. New York City.

b) ostali slovanski svet.

Državni zbor. [Do 25. nov.] Cesar je v posebno laskavem pismu poslal grofa Taffeja dne 11. nov.; istega dne je imenoval novo ministerstvo, katerega člene smo navedli zadnjič. 4 člani so prestopili iz starega v novo ministerstvo; med novimi sta 2 Poljaka, drugi so Nemci. Poljaki zastopajo sami sebe; ostali Slovani nimajo nobenega ministra, da si znaša njih naseljenje kakih 11 ali 12 milijonov duš. Razločujejo v ministerstvu pa konservativne in liberalne člene; glavno pa za Slovane ni ne liberalizem, ne konservativizem, ampak da so ministri poleg 2 Poljakov Nemci. — Dne 23. nov. se je otvoril zopet državni zbor, in se je takoj predstavilo novo ministerstvo. Ministerski predsednik knez Windischgraetz je prečital ministerski program, o katerem smo govorili zadnjič na uvodnem mestu. Dr. Herold je hotel pričeti takoj debato o razglašenem programu; predsednik zbornice mu pa tega ni dovolil, zaradi tega je predložil pismeno predlog nujnosti, da se začne presojevanje vladne izjave. Nujnost pa se je po raznih govorih odklonila s 171 proti 87 glasom. Za nujnost so govorili Mladočehi in z večine slovanski zastopniki zunaj Poljakov ter antisemiti. Dr. Herold je dokazoval, da nujnost je potrebna, ker narodi hočejo vendar dobro poznati program, ki molči o najvažnejših, sosebno pa nacionalnem vprašanju, potem ker razum Poljakov niso zastopani ostali Slovani v novi vladi. Prof. Kaizl je kazal na to, da vlada govori o odkritosti in resnici, torej naj se ne zakrivajo misli novega programa. Staročeh dr. Fanderlik je povdarjal, da novi program zahteva jasnosti brez odloga. Poljak Abrahamovic in nemški levičar Heilsberg pa sta rekla, da bode prilika za kritiko programa ob obravnavanju provizornega budgeta. Govorila sta za nujnost tudi dr. Lueger in dr. Laginja; poslednji je rekel, da je sedaj dolžnost, da slovanski zastopniki podajo brezizjemno roko Mladočehom za skupno postopanje. Dr. Vašaty je prorokoval, da ta vlada ne bode sestajala dolgo. Za opozicijo bode stala večina narodov; vsi ti, ki so brez nasledstva (Enterbte), so na naši strani; oni glasujejo z nami. Hočete predložiti brambovsko predlogo, ali kot *umetno* koalovana večina nimate prava, glasovati o dolžnostih tukaj ne zastopanih in jim nakladati krvni davek. O izjemnem stanju molči vladna izjava.

S tem se je debata završila in pokazala takoj v prvi seji moč koalicije. Jednako so prekratili debato o volilni reformi grofa Taffeja ter jo izročili stalnemu odseku za volilno reformo; ta odsek se na predlog Romanczukov pomnoži za 12 členov. Važno je, kakó se bodo vedli pojedini klubi. Klub nemške levice je brez pridržka sprejel vladni program. Iz Hohenwartovega kluba so pa iztopili Slovenci: Ferjančič, Kušar, Gregorec, Gregorčič, (slovenski zastopnik) Alfred Coronini, Naberger in Hrvatje: Klaić, Bulat, Borčić, Šupuk. Ostali pa so še v Hohenw. klubu Slovenci: Globočnik, Klun, Pfeifer, Povše, Robič, Šuklje in Vošnjak! Hohenw. klub je sprejel jednoglasno resolucijo nemških konservativcev, katera pravi, da klub hoče vlado podpirati le v smislu verskih, pol. nacionalnih in gospodarstvenih načel. Šuklje pa je predlagal: „Klub konservativcev pravi, da se hoče nepremično držati ustavno podeljene enakopravnosti vseh avstrijskih narodov in je odločen, storiti vse v pomoč, da se izvrši to osnovno pravo avstrijske ustave.“ Tudi ta resolucija se je sprejela jednoglasno. Sama po sebi se jako lepo glasi ta resolucija, no ona meče *slovenskim* čitateljem pesek v oči, in mi bi še strože rekli, da je ta resolucija pravi „Schwindel“. S takim slepljenjem si hočejo navedeni posanci opravičiti svoje stališče, da niso izstopili iz Hohenw. kluba. Kaj pomaga razglašati, da se bodo potegovali za narodno enakopravnost v koaliciji in pri vladi, katera je razum volilne reforme izbacnila iz svojega programa vsa druga pol. vprašanja. Koaliciji in vladi pač ugaja tako postopanje, ko dobi podporo od poslancev, katerim ne more povrniti nič tega, kar oni razglašajo kot svojo bistveno zahtevo. No, taki poslanci slovanski, ki ostajajo še sedaj v protislovanski koaliciji ne zaslužejo več niti pomilovanja; kajti tega, da so nezdravi politiki, ne nakopujejo sebi iz nevednosti, ampak s popolno zavestjo. Doslej take komedije niso bile toliko očitne; a odslej, menimo, da jih bodo kot take cenili tudi preprosti kmetski ljudje. O burkah posl. Šukljeja smo mi uže dostikrat govorili; naj jih osvetlujejo sedaj pa še drugi slovanski listi.

Primorski Slovani pa imajo sedaj tolažbo, da so vsi njih poslanci zunaj Hohenw. kluba.

Važno je tudi to, da tudi moravski Staročehi so s posebno izjavo nezaupanja nasproti sedanji koaliciji prestopili v opozicijo. Malorusi so se osvobodili vsake zveze ter hočejo svobodno postopati nasproti vladi in koaliciji. Še bolje bi bili storili, da bi bili *načelno* stopili v opozicijo; kajti tu ni nikakega pomisleka več.

— Gorenje poročilo o državnem zboru je bilo prirejeno za štev. od 25. nov. t. l., no ima veljavo tudi sedaj. Potem se je razpravljala poleg drugega važna predloga o brambovskem zakonu. Ta zakon se je vsprejel brez vsakega posebnega hrupa, a vendar nalaga narodom, v obče državljanom takó težko breme v krvnem davku, kakor uže dolgo ne noben zakon. S tem bremenom, s katerim se pomnoži c. kr. vojska, se dajo primerjati jedino zakoni o c. in kr. armadi, kakoršne je vsprejemala za Taffejeve vlade znana desnica. Takrat je bila levica v opoziciji in je hudó razsajala v drž. zboru in po svojih organih, kaka bremena da naklada narodom vlada in „železni obroč“, sedaj pa, ko je levica zopet vladna, je ona molčala in njeni vladni organi niti besedice niso očitali vladi zastran najnovejše vojaške predloge. Tu se zopet vidi, da nemška levica ima vso moč tiska v svojih rokah, ona povečuje in ponižuje stvari, kakor jej kaže, in naposled zmaga je ona, naj si potem trpé narodi in državljani še toliko.

Najvažnejše bode razpravljanje o izjemnem stanju na Češkem; govorili bomo sosebno Mladočehi in njih tovariši proti vladni predlogi, okazujoč, da ni bilo pravih vzrokov

za naredbo o izjemnem stanju; toda nič ne bode pomagalo, ker nova koalicija potrdi vse, kar predlaga in želi vlada.

Med strankami v drž, zboru je najvažnejše to, da se pripravljajo med slovanskimi klubi vendar za nekako zvezo ali nasprotno koalicijo. Poleg Staročehov moravskih izjavili so se za skupno postopanje tudi iz Hohenwartovega kluba izstopivši Hrvatje in Slovenci, katerih imena so navedena zgoraj.

Kar se dostaje potrebe razlogov za skupno opozicijo, navedli smo jih tudi v tej številki spredej in navajali smo jih letos in druga leta. Kar se vrši ali se ima neizogibno vršiti sedaj, zgoditi se je imele že zdavna — za Taaffejeve vlade. V skupni opoziciji bi bili Slovani zaprečili mnogo škod in prisilili že doslej do važnih izprememb. Najsmejnejše se vedejo ti poslanci *slovenski*, ki so še ostali v Hohenwartovem klubu. Vzroki, katere navajajo zato, so tako ničevi, da jih pobija že slovenska „konservativna“ stranka sama. Pričakujejo, ali dosežejo kaj od te vlade za Slovence, to pa zato, ker jih je sedaj prisiljena poštovati. A ravno zato bi *morali* izstopiti iz vladne koalicije, ker drugače za ničevost podpirajo Slovanom nasprotni sistem. Ali poznajo slovenski poslanci takó malo važnost skupnih interesov; ali hočejo oni v resnici postopati, kakor poljsko plemstvo, katero tepta interese ne le ostalih Slovanov, ampak celó množice lastnega naroda? Še toliko važne drobtinice, dá, tudi ko bi dobili Slovenci vsa uslovja za svoj narodni obstanek, ne smeli bi zapuščati drugih Slovanov. To naj si sloveuski oportunisti kot najškodljivejši separatisti in partikularisti zapomnijo za vselej.

Spinčičeva zadeva, kolikor se sliši, pride na vrsto, toda slovanski zastopniki jo hočejo razpravljati tudi zaradi *načelnih* vprašanj, dostajajočih se imunitete, in nadejamo se, da se jim posreči razširiti ozke in nerazločne meje te imunitete.

Razni deželni zbori se zberejo proti koncu dec. t. l. in začetkom januarja 1894.

Adolf Ivanovič vitez pl. Dobrjanskij, c. kr. dvorni sovetnik, velik državnik, ki ima največe zaslug za Avstro-Ogersko, učenjak obsežnih znanostij, pred vsem pa globok mislitelj gledé na najvažnejša vprašanja prave slovanske kulture, ta očak Slovanstva, završil je v dan sv. Miklavža, t. j. 6. dec. st. stila ali 18. dec. po novem koledarju *devetdeseto* leto življenja. Starček, že nekaj let na tihem živeč pri sorodnikih v Innsbrucku, je še čvrstega telesnega zdravja in svežega duha. Kot tak še vedno deluje na tem, da bi dal podstave reševanju slovanskih kulturnih vprašanj. Mnogo, mnogo, kakor malokdo, je on priobčil važnih razprav Slovanstvu na čast in korist; zasluge njegove za državo in Slovanstvo, se *ne* dajo lahko po dostojnosti in dalekosežnosti oceniti. Zato pa ga spoštujejo in časté največi Slovani sedanjega rodu, in v njegov rojstni dan mu čestitajo od vseh krajev sveta. Tem čestilcem se pridružujemo z največo iskrenostjo tudi mi in mu kličemo od srca: starček, ki vedno pričinjaš svoje delo z besedami „Съ нами Богъ“, naj te isti Bog živi še mnogo, mnogo let!

Grof Hartenau, poprej znan pod imenom Aleks. Battenberg, bivši knez bolgarski, je po malodnevni bolezni umrl v Gradcu, v 36. letu življenja. Med Nemci in pristaši trozveze so posebno proslavljali pokojnika kot Slivniškega junaka, izkazavšega se v srbsko-bolgarski vojni l. 1885. V Avstriji je užival posebne simpatije tudi na dvoru, in pri pogrebu je bil tudi cesarjev pooblaščenec. Koburžan je poslal k pogrebu posebno deputacijo, in v Sobranju se je dovolila ista vsota pokojnine (50.000), katero je užival Battenberg, tudi njegovi soprogji in 2 otrokoma. Nadalje so sklenili in so

dobili v Avstriji tudi dovoljenje, da odpeljejo truplo na Bolgarsko, v Sredec. Zgodilo se je to 25. pr. m. — Govorilo se je tudi, da je zapustil zapisane spomine svojega kneževanja; tu je treba opomniti, da bi bilo celó dobro, da bi bil priskrbel kaj takega. Ruski diplomati bi znali tudi mnogokaj odgovoriti in razkriti, kake spletke so se vršile na Zapadu gledé Bolgarske in Srbske. Svet kedaj bolj na široko zve, zakaj in kakó se je bila pričela vojna med Bolgari in Srbi, jedva osvobodivšimi se izpod turškega pol. tisočletnega jarma.

Avstrija in Srbija. Pariški dopisnik „Московскихъ Вѣдомостей“ je objavil razgovor, ki ga je imel z avstrijskim diplomatom o sedanjih odnošajih Avstrije proti Srbiji. Diplomata rekli je med ostalim to-le: Takozvane „napetosti“ med Avstrijo in Srbijo ne smemo jemati za ozbilne. Mi ne mislimo niti na Solun niti na promeno sedanjega reda v Bosni in Hercegovini. Avstrija ne misli na prisvojenje teh pokrajin z bok tega, ker ji uže pripadati dejanski. Res nas razdražuje radikalno ministerstvo v Srbiji; isto onemogočilo je trgovinsko pogodbo z Avstrijo in zaprečilo vrvanje Drine; četa 400 Srbov poslana je v Bosno, da „osvobodi“ to pokrajino. Konečno dal se je kralj Aleksander I. proglasiti osvoboditeljem vseh Srbov; v nekem mestecu Srbije stoji slavolok z napisom: „Pot v osvoboditev Bosne“. Vse to pa ni vplivalo na grofa Kalnokyja. Zahteval je od Srbije važnih stvari, katere so se izpolnile. Ne želimo prepira s Srbijo, ker hočemo živeti v miru z Rusijo. V obče pa ne vlada v Srbiji niti Aleksander I. niti Dokić; pravi vladar je Milan, kateri upravlja politiko Srbije po novem srbskem poslancu v Parizu, Franasoviću*.

Srbski prestolni govor pri otvorenju Skupščine povdarja potrebo gospodarskega zboljšanja, navaja trgovinsko pogodbo z Nemčijo in prijazne razmere z velikim ruskim narodom.

— V Srbiji je oboleli Dokić odstopil; vsled tega je prišlo drugo osobje na krmilo pod načelnštvom generala Gruića, vendar s starim programom, kateri ugaja radikalni večini Skupščine. V Avstrijo je poslala nova vlada posebnega posrednika, da se poravnajo nekatera navskrižja.

Dokić je nmrl dne 13. t. m. v Opatiji.

Slovanska liturgija in Poljaki. Te dni so pisali protislovanski listi o tem, da poleg ruskih cerkvenih pesmij in propovedij uvede Rusija med Poljaki tudi slovansko liturgijo, in papež da privoli v to. Ta govorica pa ni dala avstrijskim Poljakom miru in šli so celó Dunajskega nuncijskega popraševati o tem; on pa jim je odgovoril, da o uvedanju slovanske liturgije med Poljaki v Rusiji ni nikakega govora; o ruskih pesmih in propovedih pa je molčal. Takó so se Poljaki vsaj nekoliko potolažili. Ako bi bil za poljskimi voditelji ves poljski narod, dozorel bi bil v resnici za potop v Germaniji. Če bode poljskemu narodu sreča mila, da preživi še nekaj vekov, bodo potomci današnje voditelje poljske narodnosti proklinjali, da so uničevali vse, kar je bistveno slovanskega, in kar bi jih moglo rešiti omenjenega potopa. Dolžni smo želiti, da bi bil poljski narod bolji, nego so njegovi načelniki sedanjega in poslednjih vekov.

Črna Gora. „Глас Црногорца“ v 44. št. t. l. piše: Leta 1896 završujeta se dva veka, odkar je došel na vlado Črne Gore prvi Petrović-Njegoš, slavni gospodar-mitropolit Danilo I. Hvaležna Črna Gora hoče to znamenito 200letnico proslaviti na dostojen način; a da ostavi (zapusti) i potomstvu trajen spomin svoje hvaležnosti, razpisujejo se s tem naslednje nagrade: 1. Kdor napiše najboljšo historijo Črne Gore, odkar jo vlada dom Petrović-Njegošev do danes, dobi nagrado od 1000 dolarjev; 2. Koji jugoslovanski umetnik napravi najboljši načrt spomenika, ki se ima ob tej pri-

liki odkriti na Cetinju, gospodarju mitropolitu Danilu, dobi 150 dolarjev; drugi načrt dobi 50 dolarjev. Nagrade se razdeli na osnovi ocene bolj poznanih strokovnjakov v Slovanstvu, ki se zato naprosijo; radi tega naj se načrti spomenika pošljejo na oceno najdalje do Jurjevega dneva 1895, a historija najdalje do konca 1895. leta.

Patriarh po vladini volji. Splitski „Narod“ objavlja jako zanimiv člančič o srbskem patriarhu in Karlovskega mitropolitu Brankoviću, o katerem pravi, da uživa neomejeno poverjenje madjarske in hrvatske vlade in vzdržuje to stanje menda na „večo slavo in korist“ poverjenega mu naroda in cerkve. Takega stanja doslej nikdar še ni bilo v hrvatskem narodu. Madjarski listi objavljajo slavospeve o patriarhu, a on hvali v zahvalo madjarsko pravico ljube, viteško in plemenito čud madjarskega naroda. Baš sedaj zaseda v Karlovcu pravoslavni sinod, da izbere dva vladiki, t. j. za Novisad in Vršac in madjarska vlada izjavila je, da odustaje o tej priliki v znak svojega neomejenega poverjenja do patriarha od svojega dosedanjega običaja in ne odpošlje kraljevskega poverjenika na sinod, ker je osvedočena, da pogodi patriarh sam njeno željo. Pri tem vslužnem natecanju med patriarhom in vlado pa stojé odnošaji srbskega naroda slabše od dné do dné; propada v cerkvenem in v narodnem smislu, patriarh pa pazi na to, da se to propadanje ne ustavi niti za čas. Madjari kujejo zakone, po katerih bi Srbe in Hrvate raznarodili, mitropolit pa kuje zdravice, s katerimi poveličuje skrb madjarske vlade za njegove podrejene vernike.

Ruski glas o Bosni in Hercegovini. „Новости“ pišejo, da namerja Avstrija pripojiti Bosno in Hercegovino, ter vprašajo, misli li Avstrija, da se nobena evropska sila ne sme mešati v bosensko vprašanje? Ako je utemeljena sedaj ruska in francoska politika na to, da se ni mešati v vztočne stvari, vendar bi se mogel dogoditi slučaj, da bi bili obe državi prisiljeni obrniti svojo pozornost na položaj balkanskih držav, posebno Srbije in Črne Gore. Nezavisnost teh dežel da visi uže sedaj le na lasu; kaj bi bilo še le potem, ako Avstrija vtelesi Bosno in Hercegovino? Srbiji in Črni Gori pretla bi nevarnost in vsled tega tudi miru na balkanskem poluotoku. Avstrija naj si jemlje zgled v Rusiji, katera se ne vtika v bolgarske stvari. — O istem predmetu razpravlja „Гражданинъ“ in pravi, da si Avstrija ne sme usoditi, storiti kaj žalega Srbiji; Dunajsko ministerstvo pa se vendar zaganja v Srbijo, kar gotovo ne povspesuje miru v balkanskih državah. „Fremdenblatt“, Kalnokyjev organ, odgovarja ruskim listom, češ, da slabo služijo interesom Srbije, ako zagovarjajo agitacijsko delovanje srbskih šovinistov, ki vznemirjajo naseljenje Bosne in Hercegovine. Kaj takega da ne more Avstro-Ogerska mirno gledati.

Ruske tovarne. Po statističkih podatkih delovalo je leta 1892. v Rusiji 23.520 različnih tovaren, v katerih je poslovalo 852.726 delavcev in delalk. Te tovarne potrošile so v jednom letu 161,334.971 pudov oglja, 35,526.528 pudov ostankov nafte in 4,563.098 sežnjev drv. Vrednost izdelkov vseh tovaren ceni se na 1.263,074.000 rubljev.

Memento Viljelmju II. (...на земли миръ и въ чловѣцѣхъ благоволеніе!) „Francosko-ruski prazniki narekujejo mi take misli. Jaz bi rad s kakim čarodejstvom predočil nemškemu cesarju i povedal mu z dolžnim spoštovanjem od vsega svojega srca naslednje:

„Gospodar, vi ste zrastle v slavi vojnih vspehov svojega deda; vi živite v zmagah, v žarkih vojne slave; vaš um vam pravi, da morate ohraniti na visoti dobljeno veličje. Sklenivši trozvezo, vi mislite s pomočjo orožene zveze obdržati politično prvenstvo Nemčije. Svet vedno čuje vaše mirno-vojne govore i vedno trepetja pred strašilom nove vojne.

Žarki vojne slave, padajoči na vaše veličanstvo, more biti zaslanjaje vam blaga miru, kakor jih čutijo narodi, kakor jih čuti francoski narod. Vi niste izvrševali strahov vojne, vi niste slišali stonov (stokov) ranjencev, vi niste opazovali obupa mirnega naseljenja, ko je vojska vašega deda glasno praznovala svoje zmage. Pač je naravno, da vaše veličanstvo v francosko-ruskih praznikih, Tulonu i Parizu, ne vidi povsem istega, kar vidimo mi, svedoki teh praznikov. No, ko bi vaše veličanstvo moglo nevidno prisostvovati na teh praznikih, bi vaše občutljivo, mlado srce razumelo, kaj pomenijo blaga miru, i kako jih želijo narodi. Vse je trepetalo na teh praznikih od radosti življenja, ne pa od radosti osvete i revanša, trepetalo je od globokega preverjenja o miru, kateremu grozé vsake slučajnosti (prilike). V ruskih morjajih, katere je poslal v Francijo ruski car, uvideli so Francozi poslance mira, i v zraku grmeli so klici mira i razvevali so se prapori narodnega bratstva, ne pa narodnega sovražtva. Milijoni ljudi (naroda) prihajali so z dežele v stolico, da bi videli te poslance mira, da bi jim stisnili roke i da bi pa le vrnili se k svojim poslom, v svojo kočo, z radostnim čutjem i klicem: „Hvala Bogu, vojne ne bode“.

Brzjav našega Gospodarja (carja) od 27. oktobra iz Gatčine na ime predsednika francoske ljudovlade napolnil je srca francoska še z večo radostjo. „Vojne ne bode“. Naš Gospodar je videl strahove vojne i ne more želeti videti je: njeni strahi se ne okupujejo s slavo, i narodi to globoko seznajajo, narodna srca so prenapolnjena željenja miru, ne samo v Rusiji i Franciji, no i Nemčiji. Verjemite, Gospodar, narodni poštenosti i bojte se teh, kateri bi radi objasnili te praznike z željo revanša. Od vašega veličanstva zavisi mnogo; pa če vaše občutljivo srce čuje te klice radosti bez vsakih postranskih nasvetov, ne usliši v njih nič, razun jedine želje, želje miru, želje ohraniti svoje otroke, bez vsake misli o krvavih žrtvah. Vašemu srcu morebiti zarodi se misel, misel jedina, velika, blagorodna — **razorožiti i izpe-ljati Evropo iz lesa pušek i bodal.**

S takimi besedami bi jaz sporočil globino svojih vtisov v te nepozabljive, čarobne dni. Veselje bilo je tako veliko, da so o trozvezi vse pozabili, zginila je, kakor da bi je nikoli ne bilo i ne bode. Beseda „Nemčija“ se ni rabila, celo namekov (opomenj) na njo i trozvezo nikakih ni bilo. Mnogičica bila je velikolepna (krasna) v svojem veselju, v svoji radosti, v svojem navdušenju. V tiskarnah je nedostajalo črke s, tolikokrat se je rabila beseda „Russie“, „russes“. V besedi, v čustvih, v narodnem srcu, povsod je bil ta klic i klic carja. Mi, svedoki vsega tega, nismo verjeli svojim očem i svojim ušesom. To je bila čarobna pripovedka, roj čudnih sanj, i rusko srce moglo je le plamteti od seznanja sile svoje domovine i od želje njenega rasta, razvoja njene omike, njenega blagostanja, rasta ruske književnosti, ruske véde i ruske umetnosti. Ah, Bože, kakó so ta čuvstva čarobna, lepa čuvstva i kakó sladke so solze radosti!“

Tako piše g. Suvorin iz Pariza v svoje „Nov. Vr.“ pod zaglavjem „Маленькія Писма“. Kdo je ta g. Suvorin? Darovanje, talent, genij! Dá, kako bi neki ta ne bil darovanje, kateri je iz kakega ujezdnega učitelja, torej prav za prav iz ničesar, postal veličina v knjižnem svetu cele Rusije, kakor duhovnem, tako i gmotnem. Kakor tak je vodil na Francoskem odbor ruskega novinarstva, prisotnega na nedavno minuvših franko-ruskih praznikih po povodu prihoda ruskega brodovja v francoske vode. Izbornemu peresu bilo bi težavno opisati vse, kar se poslednje dni pri nas dela i govori... *Ali bolj istinitega, bolj zadušernega, bolj poetičnega, nego je navedeno pismo, mi nič ni prišlo pod roke.*

Božidar Trvorcov.

Obče razoroženje so razni ruski listi priporočali poslednje dni, češ, da ž njim ostanejo nedotaknena uslovja politiškega ravnovesja. Mnogo delavnih rok bi se pridobilo uže s tem, da se zmanjšajo vojske posamičnih velevlastij le za tretjino, in poleg tega bi se takoj občutil blagodejni vpliv v vseh slojih vsake države, kajti davki bi se pomanjšali znatno. Ob sedanjih odnošajih je obstoj trozveze nekako smesen, kajti trozveza nima agresivnega pomena z obzirom na Rusijo, Francijo in Anglijo; varovati miru jej pa celó ni treba, ker si ga žele vse omenjene velesile. Čas je torej, da prestane ta Bismarckova naredba in da se prične misliti na zasnovo zdravejših razmer med evropskimi državami. Čast in slavo žela bi dotična velesila, katera bi prva dejanski dokazala željo razoroženja in dala s tem zgled tudi ostalim velevlastim.

Odlikovanje. Pariška „Académie de législation de Toulouse“ imenovala je svojim članom pisatelja Milana Jovanovića iz Vukovara v priznanje njegovih znanstvenih spisov.

Gimnazij v Senju. Zagrebške novine javljajo, da hrvatski gimnazij s šolskim letom 1894-95 dobi zopet više razrede. Vsakega leta odpre se nov razred, dokler ne postane z nova osmorazreden.

Najbolj razširjeni jeziki. Po statističkih podatkih prof. Kirchhoffa je najrazširjenější jezik kitajski, kajti govori ga nad 400 milijonov ljudi; za njim je angleški jezik, kateri govori do 100 milijonov in konečno ruski, v katerem občuje nad 80 milijonov ljudi.

Z M E S.

Koliko vojakov dajo posamični narodi Avstro-Ogrske? Po službenih podatkih dajo vsako leto novincev: Nemci 227.000, Čehi 174.000, Madjari 172.000, Hrvatje 78.000, Poljaki 75.000, Malorusi 74.000, Romunci 47.000, Slovenci 27.000 in Italijani 13.000. Po teh podatkih dajo avstro-ogerski Slovani skupno 430.000 novincev, torej za 30.000 več, nego Nemci in Madjari združeni.

Pomnoženje ruske vojske. Car je odredil s posebnim ukazom, da se osnuje v Rusiji 15 novih rezervnih brigad. V to svrhu spremenili so izmed 60 ruskih rezervnih batalijonov 60 v polke po dva batalijona. S tem je pomnožena ruska vojska za 60 batalijonov. Nove brigade nosijo številke 49 do 64 ter 3. in 4. kavkaška rezervna brigada. Vse te brigade pa so „brigade“ le po imenu, kajti v resnici so *peš-divizije*. Takó ima Rusija sedaj 65 peš-divizij, katere zadoščajo same po sebi za popolnjenje 23 vojev. Poleg teh ima Rusija v Kavkazu na razpolaganje še vedno dovolj čet, da osnuje v slučaju potrebe nove voje

Verski kongres. V Čikagu bil je v polovici septembra meseca v veliki dvorani „Krištofa Kolumba“ shod zastopnikov vseh veroizpovedanj. Sešlo se je ljudstva dvajsetih raznih plemen, duhovnikov šestnajstih veroizpovedanj z vseh strani sveta v najrazličnejših opravah. Poleg kardinala Gibbonsa bil je grški nadbiskup iz Zanteja; poleg anglikanskega biskupa bil je budhistički viši duhovnik iz Japona, poleg hebrejca — bramincev. Člane kongresa ni spajala niti kri, niti vera, niti jezik, ampak združila jih je težnja, katera sili vsakega človeka, da vzdigne svoje oči proti nebu in da išče pomoči od nevidnega bitja. V prvi seji govoril je kardinal Gibbons, moleč glasno na angleškem jeziku „Oče naš“, katerega je zbor (3 do 4 tisoč ljudi) pazljivo poslušal. Zatem pozdravil je predsednik člane kongresa, naglašajoč, da je tak zbor pravi dogodek v vesoljni zgodovini, kateremu do danes še ni bilo

jednakega. Ne zahteva se od nikogar, da se odreče svoji veri. Beseda „vera“ pomenja ljubezen in spoštovanje do Boga, ljubezen in pomoč ljudem. Želimo sklopiti zvezo vseh vernikov in da bodo vse vere liki sestre za *moravno* dobro. Dionizij Latas, nadbiskup iz Zanteja, prosil je zatem božjega blagoslova sestanku. Presbiterijanec Barrows — kateri je mnogo deloval v odboru — opomnil je, da bi se brez božje pomoči ne mogle premagati težave, katere so pretile temu sestanku, Bog „ljubezni, sloge in bratimstva“ pa premaga vse. Za njim govorila sta katoliški nadškof iz Čikage mons. Fechan in kardinal Gibbons. Ta je dokazoval, kako nam je dal Kristus sam v priči o Semaritanu tako lep nauk o strpnosti, kakor si lepšega ne moremo niti misliti. Govorila je tudi gospa Avgusta Chapin, prva Amerikanka, katera ima doktorsko diplomu za bogoslovje. Hvalila je ameriške odnošaje, kateri odpirajo ženskim vrata celó do duhovske časti. Dalje govoril je Mozoondar iz Kalkute, najslavnejši učitelj brahmanski, spomenivši, kako so propadla velika cesarstva Asirsko in Egiptsko, Makedonsko in Rimsko ter vsi spomeniki njih vojne in materialne sile, v tem ko si je Indija, mati evropskih plemen, ohranila svojo prastaro prosveto. Zakaj to? Ker vlada v njej živo versko čuvstvo, plodna filozofska misel. — Drugi dan razpravljalo se je o tem, da obstoji božje bitje. Svoboda bila je najširša, in slišali so se najrazličnejši nazori. Predpoludnem razvijali so svoje nazore katoliški, protestantski in hebrejski govorniki, popoldan drugoverci. — Tretji dan je bil govor o vlogi človeški na svetu, o pomenu bodočega življenja in o bratstvu med raznimi veroizpovedanji. Tudi o tej priliki razvijali so zastopniki vseh ver svoje mnenje. — Na tem pomenljivem kongresu pa ni bil zastopan Islam. — Trdi se, da je vspeh tega shoda dovoljen, in da se bode moglo izcerpati iz njega mnogo gradiva za komparativno versko zgodovino.

Zemljiščne preosnove v Rusiji. V najvišjih ruskih vladnih krogih razpravlja se vprašanje, katero se dostaje milijonov ruskega naseljenja. To vprašanje je: odprava skupnega občinskega imetka in njega razdelitev v vlast posameznikov. Dne 10. marca 1861. l. bil je v Rusiji velik preobrat z odpravo tlačanstva in z darovanjem zemljišča osvobojenim seljakom. Do tega dne ni bil ruski „мухикъ“ (seljak) le robotnik, ampak pripadal je gospódi z zemljiščem vred. Čim bogatejši je bil gospod, toliko večje število imel je „duš“. Tu ni pomagala ne naobrazba, niti omika, dá, tlačanstvo segalo je takó daleč, da si je gospóda dala vzgajati svoje tlačane ne samo za sluge, kuharje in obrtnike, temveč celó za zdravnike in umetnike. Dan odprave tlačanstva bil je torej dan društvenega preobrata v Rusiji. Vprašanje o lastništvu zemljišča pa se je rešilo med tem takó, da osvobojeno zemljišče ni pripadalo seljakom, ampak vedno *seljaškim občinam*. Vsa občina bila je lastnica dotičnega zemljišča, a zemljišče delilo se je na posamične dele v razmerju, kolikor je bilo v posameznih obiteljih sposobnih delavnih močij. Občina je tudi jamčila za davke in ako ne bi koji seljak vplačal svojega dela, morala je občina poravnati zastanek. Ti odnošaji vladajo tudi danes. Premišljuje se v tem na daljni preokret. Rusko ministerstvo notranjih poslov je uvidelo potrebo rešiti zemljiško vprašanje takó, da nastopijo posamičniki na mesto občin. Kmetički stan se ne more ojačiti, ako se zemljišče menja vsako leto, ako dobi zemljišče, katero kmet obdeluje danes, v nekaj letih drugi. Posamičniki pa izrabljajo zemljišče samo za-se in tako dolgo, dokler je v njih lasti. Konečno rešenje tega vprašanja bode jako zanimivo.

Pretep v betlehemeski rojstveni kapelici Zveličarjevi navstal je nedavno med pravoslavnicami in katoliškimi verniki. Ljudstvo je streljalo celó iz revolverjev; jeden italijanski menih obležal je mrtev, dva pa sta težko ranjena. Italijanski konzul obrnil se je takoj do turškega guvernerja in ruskega konzula, da se kaznujejo krivci. Ker pa pripada zaščičanje svetih krajev gledé pravoslavnih vernikov v področje Rusije, zaščičanje katoličanov pa

v področje Avstrije in Francije, morale bodo torej vse tri države to zadevo preiskavati, da dobi Italija zadoščenje. Turčija gotovo ne bode mogla postopati proti Rusiji, Francija pa še manj, Avstrija pa tudi nima vzrokov množiti napetost, ki vlada uže med njo in Rusijo, zbok česar Italija baje ne bode silila na zadoščenje.

K NJIŽEVNOST.

Zabavnik. Zbirka družbinskih iger za v sobi in pod milim nebom. Nabral in izdal Anton Brezovnik, učitelj. Celje 1893. Tiskal in založil Dragotin Hribar. Str. 208 v 8°. Cena 70. nč., po pošti 5 nč. več.

Koledar družbe sv. Mohorja za navadno leto 1894. Str. 160+112 v 4°. V prvem delu objavlja obični „Imenik“ udov družbe sv. Mohorja, iz katerega razvidimo, da ima družba letos 915 dosmrtnih in 56.483 letnih, skupno 57.398 členov. Iz letnega računa vidimo, da je imela družba od 1. avgusta 1892. do 1. avgusta 1893. l. 63.834 gld. 16 kr., dohodkov in 63.806 gld. 35 kr. stroškov. — Drugi, „Zabavni del“ prinaša mnogo zabavnega in poučnega gradiva.

Ilustrovani narodni koledar za navadno leto 1894. Leto VI. Uredil in izdal Dragotin Hribar v Celji. Ta koledar odlikuje se po bogatem gradivu, z mnogimi podobami in po lepi obliki. Poleg mnogovrstne koledarske vsebine prinaša te-le sestavke: Andrej baron Winkler (s podobo); Pavlina Pajkova (s podobo); „Zadača“, pesem (Aškerc); Moj sprehod po staroslavnem Pompeju (dr. A. Medved); „Odkritosrčni paša“, pesem (Aškerc); Teharje in „Teharski plemiči“ (s podobo); Selitev Slovanov proti jugu (Dalje), piše S. Rutar; Spomini iz jugovshodne Bosne (stotnik Kaš); Naši denarni zavodi (dr. Fr. Rosina). — „Koledar ima še te-le ilustracije: Narodni dom v Celju (bodoči); Pogum velja; Št. Jurij ob južni žel.; Jože Pečnak; dr. Benj. Ivavic; Nezgoda; Miš v sodu; Zima v gozdu. Cena je elegantno trdo vezanemu izvodu 1 gld., mehko vezanemu 60 kr., po pošti 10 kr. več.

Cerkvena prikazanja starohrvatska XVI. i XVII. vijeka. Na svijet izdala Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu. 1893. Dionička tiskara. C. for. 2.50.

Bitka na kravaskem polju 11. rujna 1493. Napisao Ferdo Šišić. U Zagrebu 1893. Nakladom Dioničke tiskare. Ciena 40 novč.

Trávnice. 100 slovenských národných piesní. Na klavir pristrojil M. Francisci. Vydal Ján Francisci. Lit. ústav Engelmann & Mühlberg v Lipskem. Cena 1 gld. 50 kr.

Бока и Бокали, за народ написао Симо Матавил. Ta naslov ima prav po domače pisana knjižica, ki je izšla kot 38. zvezek knjig za narod, katere izdava „Matica Srpska“

iz zapuščine Petra Konjevića, v založništvu srbske knjigarne bratov M. Popovičev v N. Sadu. Cena 51 str. obsezajoči knjižici je 10 kr. Kdor se hoče v jedru poučiti o Boki in Bokeljih, dobi v tej knjižici vse potrebno.

Česká kronika. Vypravuje prof. Jan. Lacina (Kolda Malinský). Nakladem Edv. Beauforta v Praze. Sešit 26.

Listnica upravníštva.

Leto se bliža svojemu koncu, nam pa neizogibna dolžnost, da poravnamo tiskovne in raznovrstne stroške za list. Zato vljudno prosimo, da vsak, ki nam je kaj dolžan od letos ali še od poprej, poravna svoj dolg, in to vsaj do božičnih praznikov. Naj zadoščuje vendar ta opomin, da ne bodemo prisiljeni terjati po drugih potih!

Listnica uredništva.

Tem, kateri nas poprašujejo, kaj je z razpravo o *zgodovini cirilometodijske cerkve* med Jugoslovani, specijalno tudi Slovenci, odgovarjamo, da bode razprava dolga, fundamentalna, kakor doslej v našem listu priobčena cerkvena vprašanja. Ravno zaradi tega in pa, ker nam je bilo treba premagovati drugo, tudi važno gradivo, smo odložili spis o cirilometodijski cerkvi do leta 1894. Po novem letu začnemo jo kmalu priobčevati in opozarjamo na njo ne le slovensko posvetno inteligencijo, ampak zlasti svečeništvo vseh slovanskih, na prvem mestu zapadnih slovanskih narodov. —

Raznim dopisnikom nismo mogli na različna vprašanja takoj odgovoriti; to zamudo pa popravimo kmalu. — Razne nam doposlane članke in spise priobčimo polagoma; tudi tu prosimo potrpljenja. Raznih napadov od latinizatorske strani tudi na naš list nismo mogli čitati; zato tudi nismo nič odgovarjali. Tega prav za prav tudi treba ni; saj je naš list vsa leta razkrival, kakó slabo služijo kat. cerkvi latinizatorji v občé in slovenski posebe. Oni hočejo cerkvi služiti s policijskimi uslugami s tem, da ovajajo kakor pravi „špiceljenci“ naš in druge narodne liste. Sosebno Mahničanci kličejo v svojih organih vladne in policijske organe na pomoč; s tem pa ponižujejo katoliško cerkev, kakor da bi bila prešibka, kakor da bi potrebovala posvetne in orožne pomoči. Latinizatorji slovenski pozablajo, da je cerkev samostalna in krepka dovolj, braniti se sama z orožjem, katero jej je podelil njen Ustanovnik. In kaj bi še le rekel kak vesoljni cerkovni zbor, ko bi imel presojevati slovenske latinizatorje, ki opravljajo prostovoljno uže službo policijskih vohunov ter hočejo za vohunstvo vzgajati celó učečo se mladino! V resnici, besnost nekaterih latinizatorjev je dozorela uže — za psihijatre!

Popravki. V pesmi „Pir“ v 2. k. 4. v. ima biti: Ko tako veselimo se. V pesmi Благодарность v 2. k. 4. v. И само об манъ m. само обманъ. V isti ruski pesmi 4. k. 3. v. Мы менѣ всего самия себѣ поможемъ m. Мы менѣ всего. V ruskih drobtincah: 1. dr. 6. v. dati m. datl, 7. v. земскіе, 2. dr. 1. v. o zapadni m, v zapadni, 3. dr. 6. v. drugemu m. dvugemu, 4. dr. 2. v. брошур m. брошар, 6. dr. 1. v. Изъ жизни m. Изъ онзи.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Izdajatelj in lastnik: Fran Podgornik. — Tisk tiskarne Dolenc. — Odgovorni urednik: Julij Mikota.